

Əlilliyin və uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun qarşısının alınması, əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası və sosial müdafiəsi haqqında ¹¹

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU ¹²

Bu Qanun Azərbaycan Respublikasında əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar barəsində dövlət siyasətini müəyyən edir, əlilliyi və uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunu doğuran səbəblərin aradan qaldırılmasına, əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyasına, ictimai həyatın bütün sahələrində iştirak etmək üçün əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların bütün başqa vətəndaşlarla bərabər imkanlar almasına, öz fərdi qabiliyyətlərinə və maraqlarına müvafiq surətdə ¹³ dolğun həyat sürməsinə kömək göstərən lazımi şəraitin yaradılmasına təminat verir.

I. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

Maddə 1. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların hüquqi vəziyyətinin əsasları

Azərbaycan Respublikasında əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar BMT Baş Məclisinin qəbul etdiyi əlillərin hüquq bəyannaməsində, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında, bu Qanunda və başqa qanunvericilik aktlarında təsbit olunmuş bütün sosial-iqtisadi, siyasi, şəxsi hüquq və azadlıqlara malikdirlər.

Əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar barəsində ayrı-seçkilik qadağandır və qanunla təqib edilir. ¹⁴

Maddə 2. Əsas anlayışlar

Əhil — anadangəlmə, xəstəlikdən və ya xəsarətdən doğan əqli və ya fiziki qüsurlar nəticəsində həyat fəaliyyəti məhdudlaşan, sosial yardıma və müdafiəyə ehtiyacı olan şəxsdir.

Sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaq — orqanizmin ümumi inkişafının pozulmasına səbəb olan müxtəlif əqli, ruhi, fiziki qüsurlar və xəstəliklər nəticəsində həyat fəaliyyəti məhdudlaşan, sosial yardıma və müdafiəyə ehtiyacı olan uşaqdır (bundan sonra — sağlamlıq imkanları məhdud uşaq (18 yaşınadək şəxs)).

Şəxsin həyat fəaliyyətinin məhdudlaşması əhlin və sağlamlıq imkanları məhdud uşağın özünəxidmət, hərəkət, səmtlənmək, ünsiyyət, öz davranışına nəzarət, habelə təhsil almaq, əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmaq qabiliyyətini və ya imkanlarını tamamilə, yaxud qismən itirilməsində təzahür edir.

Əlilliyin, uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun qarşısının alınması — əlilliyin, uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun baş verməsi və ağırlaşması hallarına qarşı yönəldilmiş tibbi, ekoloji, gigiyenik, texniki təhlükəsizlik, idman və digər tədbirlər sistemidir.

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası — orqanizmin funksiyasının davamlı pozulması nəticəsində baş verən həyat fəaliyyətinin məhdudlaşmasının aradan qaldırılmasına, yaxud kompensasiyasına yönəldilmiş tibbi, psixoloji, pedaqoji, idman, sosial-iqtisadi və digər tədbirlər sistemidir. Reabilitasiyanın başlıca məqsədi əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial adaptasiyası və sosial statusunun reabilitasiya olunmasıdır.

Tibbi reabilitasiya — orqanizmdə anadangəlmə, yaxud sonradan baş verən xəstəlik və ya zədələr nəticəsində pozulmuş funksional qabiliyyətlərin tibbi və digər metodlara reabilitasiyasına və kompensasiyasına yönəldilmiş tədbirlər sistemidir.

Peşə-əmək reabilitasiyası — əhlin əvvəlki, yaxud yeni peşədə əmək qabiliyyətinin qaytarılması məqsədi ilə zəifləmiş, yaxud itirilmiş funksiyasının reabilitasiyasına, peşə seçilməsinə, işə düzəldilməsinə və ya onun yeni peşəyə uyğunlaşdırılmasına yönəldilmiş tədbirlər sistemidir.

Sosial reabilitasiya — əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasını, onlara cəmiyyətin həyatında iştirak etmək üçün digər vətəndaşlarla bərabər imkanlar yaradılmasını təmin edən tədbirlər sistemidir.

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial müdafiəsi — əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların həyat fəaliyyətinin məhdudlaşdırılmasının aradan qaldırılmasını, kompensasiya edilməsini, cəmiyyətin həyatında onlara digər vətəndaşlarla bərabər imkanlar yaradılmasını nəzərdə tutan iqtisadi, sosial və hüquqi dövlət təminatları sistemidir. ¹⁵

Maddə 3. Tibbi-sosial ekspertiza ¹⁶

Tibbi-sosial — ekspertiza — orqanizmin funksiyalarının — davamlı — pozulmaları — nəticəsində — həyat — fəaliyyətinin məhdudlaşdırılmasının qiymətləndirilməsi əsasında vətəndaşın sosial müdafiə tədbirlərinə olan ehtiyaclarının müəyyən edilməsidir.

Tibbi-sosial ekspertiza müayinə olunan şəxsin klinik, funksional, sosial, məişət, peşə, əmək, psixoloji imkanlarının kompleks qiymətləndirilməsi yolu ilə əlillik, uşaqların sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu meyarlarına uyğun olaraq həyata keçirilir.

Tibbi-sosial ekspertiza tibbi-sosial ekspert komissiyaları tərəfindən həyata keçirilir.

Tibbi-sosial ekspert komissiyaları haqqında və əlilliyin, uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun müəyyən olunması meyarlarına dair əsasnamələr müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq edilir. ¹⁷

Maddə 3-1. Psixoloji-tibbi-pedaqoji komissiya

Uşaqlarda fiziki çatışmazlıqların, əqli və (və ya) psixi ləngimələrin diaqnostikasının aparılmasını, bunun əsasında onların xüsusi təhsilə cəlb olunması barədə qərar qəbul edilməsini, valideynlərinə və ya digər qanuni nümayəndələrinə müvafiq məsləhətlər verilməsini, mübahisəli məsələlərə baxılmasını müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən yaradılan və daimi fəaliyyət göstərən psixoloji-tibbi-pedaqoji komissiya həyata keçirir.

Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin valideynlərinin və ya digər qanuni nümayəndələrinin psixoloji-tibbi-pedaqoji komissiya tərəfindən aparılan müayinədə və müayinə nəticələrinin müzakirəsində iştirak etmək hüquqları vardır. ¹⁸

Maddə 4. Əlillikdə və uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğu ilə bağlı tələbatın müəyyənləşdirilməsi ¹⁹¹

Əlillikdə və uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğu ilə bağlı tələbatın müəyyənləşdirilməsi qaydası və şərtləri tibbi-sosial ekspert komissiyasının rəyinə əsasən və əlilin, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın peşə və məişət fəaliyyəti, təhsil alma qabiliyyəti nəzərə alınmaqla təyin edilir. Əlilin, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın zəruri sosial müdafiəsinin növləri və həcmi tibbi, sosial-əmək reabilitasiyasına və uyğunlaşmasına dair fərdi proqram şəklində təqdim olunur. ¹¹⁹¹

Maddə 4-1. Şəxsin əlil və 18 yaşınadək sağlamlıq imkanları məhdud olan sayılması ¹¹¹

Şəxs tibbi-sosial ekspert komissiyası tərəfindən ekspert müayinəsindən keçirildikdən sonra müvafiq rəy çıxarılması yolu ilə əlil və 18 yaşınadək sağlamlıq imkanları məhdud olan sayılır.

Tibbi-sosial ekspert komissiyasının rəyi uşağın sağlamlıq imkanları məhdudluğunu, əlillik qrupunu və səbəbini, habelə fərdi reabilitasiya proqramını təsdiq edən rəsmi sənəddir.

Əlilə və ya sağlamlıq imkanları məhdud uşağa nümunəsi Azərbaycan Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq edilən vəsiqə verilir. ¹¹²¹

Maddə 5. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial müdafiəsi ilə bağlı tədbirlərin maliyyələşdirilməsi

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial müdafiəsi ilə bağlı tədbirlər məcburi dövlət sosial sığorta haqları və dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına müvafiq Dövlət Proqramına uyğun olaraq maliyyələşdirilir. Dövlət Proqramı hər il müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq edilir. ¹¹³¹

Maddə 6. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial müdafiəsini təmin edən dövlət orqanları

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial müdafiəsinin təmin olunması sahəsində dövlət idarəetməsini müvafiq icra hakimiyyəti orqanları həyata keçirirlər.

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların respublika ictimai təşkilatlarının nümayəndələri müvafiq icra hakimiyyəti orqanları kollegiya üzvü olurlar.

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatları ilə birlikdə əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar barəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsinə dair uzunmüddətli və qısamüddətli proqramları işləyib hazırlayır, habelə onların yerinə yetirilməsinə nəzarət edir.

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanı və əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatları əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial müdafiə və digər problemlərinə dair təkliflər verirlər. Dövlət əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial müdafiəsi sahəsində təşkilatların xarici ölkələrlə əməkdaşlığının inkişafına kömək göstərir. ¹¹⁴¹

Maddə 7. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial müdafiəsinə dair dövlət siyasətinin həyata keçirilməsində müəssisələrin, idarələrin və təşkilatların iştirakı

Müəssisələr, idarələr və təşkilatlar əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların problemlərinə dair dövlət siyasətinin həyata keçirilməsində iştirak edirlər.

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial təminatını yaxşılaşdırmaq məqsədilə müəssisə, idarə və təşkilatların öz vəsaiti hesabına onların həyatının sığortası və bədbəxt hadisələrdən sığortası təmin edilir.

Müəssisələrin, idarələrin və təşkilatların əlillər üçün mallar istehsal etməyə və onlara xidmət göstərməyə, habelə əlillər üçün sosial-mədəni obyektlərə və idman qurğularına avadanlıq almağa, bunları saxlamağa yönəldilən mənfəəti dövlət büdcəsinə ayırmaların bütün növlərindən azad edilir.

Əlillərdən ötrü texniki və başqa vasitələr istehsalında ixtisaslaşan müəssisələr, təşkilatlar və kooperativlər üçün Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi, habelə müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının qərarları ilə müəyyənləşdirilən qaydada və şərtlərlə güzəştlər təyin edilir. ¹¹⁵¹

Maddə 8. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların hüquq, azadlıq və qanuni mənafeələrinin qorunması

Azərbaycan Respublikasında əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların hüquq, azadlıq və qanuni mənafeələrinin qorunması məhkəmə qaydasında və ya qanunda müəyyənləşdirilmiş başqa qaydada dövlət tərəfindən təmin olunur.

Respublika vətəndaşı onun əlil və ya 18 yaşınadək sağlamlıq imkanları məhdud sayılıb-sayılmaması haqqında tibbi-sosial ekspert komissiyasının qərarından müvafiq icra hakimiyyəti orqanına, habelə rayon (şəhər) xalq məhkəməsinə şikayət edə bilər. ¹¹⁶¹

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların bu Qanunla müəyyən edilmiş hüquqlarının pozulmasında təqsiri olan vəzifəli şəxslər və başqa vətəndaşlar qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada və hədlərdə maddi, intizam, inzibati və cinayət məsuliyyəti daşıyırlar. ¹¹⁷¹

H. ƏLİLLİYİN, UŞAQLARIN SAĞLAMLIQ İMKANLARI MƏHDUDLUĞUNUN QARŞISININ ALINMASI VƏ ƏLİLLƏRİN, SAĞLAMLIQ İMKANLARI MƏHDUD UŞAQLARIN REABİLİTASIYASI ¹¹⁹¹

Maddə 9. Əlilliyin, uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun qarşısının alınması və əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası sahəsində dövlət siyasəti

Əlilliyin, uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun qarşısının alınması və əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası sahəsində dövlət siyasəti sağlamlığın mühafizəsi, əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiya vasitələrinə və xidmətlərinə olan ehtiyaclarının ödənilməsi üçün hüquqi, iqtisadi, sosial şəraitin yaradılmasında ifadə olunur və əlilliyin, uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun baş verməsi, yaxud ağırlaşması hallarının qarşısının alınmasını, habelə respublika əlilliyi, uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun reabilitasiya sisteminin yaradılmasını və inkişafını təmin edən dövlət proqramları vasitəsilə həyata keçirilir.

Əlilliyin, uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun qarşısının alınması və əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası haqqında dövlət proqramlarına uyğun olaraq müvafiq icra hakimiyyəti orqanları öz səlahiyyətləri daxilində əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatları nümayəndələrinin iştirakı ilə tədbirlər sistemi hazırlayıb həyata keçirirlər.

Maddə 10. Əlilliyin, uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun qarşısının alınması və əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası haqqında dövlət proqramlarının müəyyənləşdirilməsi

Əlilliyin, uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun qarşısının alınması və əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası haqqında dövlət proqramları, həmçinin əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların fərdi reabilitasiya proqramı dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına maliyyələşdirilir.^[19]

Maddə 11. Sağlam həyat tərzinin təbliği

Dövlət əlilliyin, uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun qarşısının alınması məqsədilə cəmiyyətin əsas nailiyyəti kimi sağlam həyat tərzinin təbliğini təmin edir. Bu zaman xəstələrin sağalmasına çəkilən xərclərlə yanaşı, sağlam vətəndaşların öz səhhətlərini qorumağa yönəldilmiş səylərini həvəsləndirən tədbirlər görülür.

Əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların bədən tərbiyəsi və idmanı Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericilik aktları ilə tənzimlənir.^[20]

Maddə 12. İşçilərin təhlükəsiz əmək şəraiti ilə təmin olunması

Mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün müəssisə, idarə və təşkilatlar işçilərə müəyyən olunmuş standartlara uyğun təhlükəsiz əmək şəraiti yaradır və onların əmək qabiliyyətinin aşağı düşməsinə, sağlamlığına vurulmuş ziyanı görə qanunvericiliyə uyğun məsuliyyət daşıyır, müalicə və reabilitasiya xərclərini ödəyirlər.

Maddə 13. Uşaqlar arasında sağlamlıq imkanları məhdudluğunun profilaktikası^[21]

Uşaqlarda əqli inkişafın gizli qüsurlarını, hiss üzvlərinin, hərəkət sisteminin pozulmalarını erkən aşkar etmək məqsədilə səhiyyə müəssisələri bir yaşa qədər bütün uşaqların ixtisaslaşdırılmış uşaq diaqnostika mərkəzlərində və uşaq poliklinikalarında müayinə olunmasını və dispanser müşahidəyə götürülməsini təmin edirlər.^[22]

Uşaqların erkən, habelə sonrakı yaş hədlərində psixoloji tibbi-pedaqoji müayinəsini aparmaq, inkişaf xüsusiyyətlərini aşkarlamaqla diaqnozunu müəyyənləşdirmək psixoloji tibbi-pedaqoji komissiyanın vəzifələrindən biridir.

Səhhətində, fiziki, yaxud əqli inkişafında hər hansı pozulma olan uşaqlara dövlət tərəfindən lazımı tibbi, pedaqoji, psixoloji, defektoloji və digər kömək göstərilir. Bu cür köməyin metodları, forması, həcmi və müddəti fərdi reabilitasiya proqramı müəyyən edilir.

Maddə 14. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların fərdi reabilitasiya proqramı

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların tibbi, peşə və sosial reabilitasiyası müvafiq icra hakimiyyəti orqanları və əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının nümayəndələrinin iştirakı ilə tibbi-sosial ekspert komissiyasının rəyi əsasında müəyyənləşdirilmiş fərdi reabilitasiya proqramı üzrə həyata keçirilir.

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların fərdi reabilitasiya proqramı reabilitasiya tədbirlərini, habelə sosial yardımın növlərinin konkret həcmi, növünü və icrası müddətini müəyyən edir.

Fərdi reabilitasiya proqramının müvafiq dövlət təşkilatları, eyni zamanda müəssisələr, idarələr və təşkilatlar tərəfindən icrası məcburidir.

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların fərdi reabilitasiya proqramında nəzərdə tutulan reabilitasiya tədbirlərinin həcmi əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası üzrə dövlət proqramında müəyyən edilmiş minimum həddən aşağı ola bilməz.

Maddə 14-1. Əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara tibbi xidmət

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində müəyyən edilmiş qaydada əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların dövlət tibb müəssisələrində büdcə vəsaiti hesabına pulsuz ixtisaslı tibbi xidmətdən istifadə etmək və sanatoriya-kurort müalicəsi ilə ilk növbədə təmin olunmaq hüququ vardır.^[23]

Maddə 14-2. Reabilitasiya müəssisələri (mərkəzləri)^[24]

Reabilitasiya tədbirləri əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların fərdi reabilitasiya proqramına və reabilitasiya tədbirləri üzrə dövlət proqramına uyğun olaraq reabilitasiya müəssisələri tərəfindən həyata keçirilir. Bu müəssisələrin yönümü reabilitasiyanın əsas istiqamətlərinə uyğun olaraq müəyyənləşdirilir. Dövlət reabilitasiya müəssisələri ilə yanaşı qeyri-dövlət reabilitasiya müəssisələri də yaradıla bilər.^[25]

Dövlət reabilitasiya müəssisələrinin fəaliyyəti müvafiq qaydada təsdiq olunan nümunəvi əsasnamələr və onların

nizamnamələri ilə tənzimlənir.

Sağlamlıq imkanları məhdud (mürəkkəb və ağır çatışmazlıqları olan) şəxslərin təlimi və (və ya) tərbiyəsi ilə əlaqədar müxtəlif profilli reabilitasiya mərkəzləri yaradılır. Reabilitasiya mərkəzlərinin əsas vəzifəsi həmin şəxslərdə ünsiyyət, özünəxidmət və sadə əmək vərdişlərini formalaşdırmaq, çatışmazlıqların korreksiyasını və fərdi təhsil proqramları üzrə məşğələləri təşkil etməkdir. ^[26]

III. ƏLİLLƏRİN VƏ SAĞLAMLIQ İMKANLARI MƏHDUD UŞAQLARIN TƏHSİLİ VƏ PEŞƏ HAZIRLIĞI

Maddə 15. **Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsil alması və peşə hazırlığı keçməsi üçün şəraitin təmin edilməsi.** ^[27]

Dövlət əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsil alması və peşə hazırlığı keçməsi üçün lazımı şəraitin yaradılmasına təminat verir.

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların və 18 yaşından yuxarı əlillərin məktəbəqədər təhsilini, dərindənə vaxtlarda tərbiyəsini, psixoloji-tibbi-pedaqoji və ya tibbi-sosial ekspert komissiyasının qərarına əsasən tədris proqramları üzrə məktəbəqədər, ümumi, ilk peşə-ixtisas, orta ixtisas və ali təhsil almasını Azərbaycan, Respublikasının qanunvericiliyində nəzərdə tutulan qaydada təmin edirlər. ^[28]

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsili və peşə hazırlığı müxtəlif formalarda, o cümlədən evdə təhsil və fərdi təhsil formalarında həyata keçirilir. ^[29]

Dövlət əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təlim və peşə hazırlığı üçün xüsusi olaraq pedaqoji kadrlar hazırlanmasını təmin edir.

Sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin təhsilinin təşkili qanunvericilik aktları ilə tənzimlənir. ^[30]

Maddə 16. **Məktəbəqədər yaşlı sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təlim və tərbiyəsi**

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları məktəbəqədər yaşlı sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təlim-tərbiyəsinə və onlara reabilitasiya yardımı göstərilməsinə daha əlverişli imkanlar yaratmaq məqsədilə ümumi məktəbəqədər uşaq tərbiyə müəssisələrində xüsusi qrupların açılmasına şərait yaradırlar.

Əqli və ya fiziki inkişafındakı qüsurlara görə ümumi məktəbəqədər uşaq tərbiyə müəssisələrində tərbiyə edilməsinə imkan olmayan sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün xüsusi məktəbəqədər uşaq tərbiyə müəssisələri təşkil edilir.

Maddə 17. **Məktəb yaşlı sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların evdə təhsili**

Ümumtəhsil məktəblərində oxumaq imkanı olmayan sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsili onların və valideynlərinin arzusu ilə ev şəraitində təşkil edilir. Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların evdə təhsil almasına hərtərəfli şərait yaradırlar.

Evdə təhsilə cəlb edilmiş sağlamlıq imkanları məhdud uşağın valideynlərindən birinə, yaxud onu əvəz edən şəxsə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilən qaydada və şərtlərlə maddi təminat və güzəştlər verilir. Belə uşağa qulluq vaxtı əmək stajına daxil edilir. ^[31]

Müvafiq təlim-tərbiyə müəssisəsi sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara evdə təlim verilməsində valideynlərə kömək göstərir.

Maddə 18. **Sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların məktəbdənəkar təhsili.** ^[32]

Sağlamlıq imkanları məhdud uşaqları hərtərəfli və ahəngdar inkişaf etdirmək, onlarda ictimai fəallıq oymatmaq, onları əməyə, elmə, texnikaya, incəsənətə və idmana cəlb etmək məqsədilə təhsil orqanları, digər dövlət orqanları sağlamlıq imkanları məhdud uşaqları məktəbdənəkar təhsili üçün lazımı şəraiti təmin etməlidirlər.

Maddə 19. **Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ümumi, orta ixtisas və ali təhsili.** ^[33]

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ümumi, orta ixtisas və ali təhsili ümumi tipli təhsil müəssisələrində, zərurət olduqda isə xüsusi təhsil müəssisələrində həyata keçirilir. ^[34]

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təhsili üçün xüsusi şəraitin təmin edilməsi məqsədilə ilk peşə-ixtisas, orta ixtisas və ali təhsil müəssisələrinin əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün ixtisaslaşdırılmış fakültələri və ya şöbələri təşkil edilir. ^[35]

Stasionar müalicə-profilaktika və yareabilitasiya müəssisələrində (mərkəzlərində) müalicə kursu keçən sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün də dərş məşğələləri təşkil edilir. ^[36]

İstedadlı sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ümumi təhsil müəssisələrində və ya xüsusi məktəbdənəkar təhsil müəssisələrində pulsuz musiqi təhsili almaq, təsviri, bədii-təbiiq sənətlərə yiyələnmək hüququ vardır. ^[37]

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların qəbul imtahanları verməsi üçün lazımı şərait yaradılır.

Qəbul imtahanlarını müsbət verən əlillər ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinə müsabiqədənəkar qəbul edilmək hüququna malikdirlər. ^[38]

Təhsil dövründə pensiyalar və təqaüdlər tam məbləğdə ödənilir.

I və II qrup əlil və ya sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşmadək tələbələrə, şagirdlərə əldə qaldıqları təqaüdün 50 faizi məbləğində əlavə ödəne verilir. ^[39]

1990-cı ilin 19-20 yanvar Bakı hadisələrində, Azərbaycan dövlətinin ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiyası quruluşunun müdafiəsi zamanı I və II qrup əlil olmuş və ödənişli əsaslarla ali və orta peşə-ixtisas təhsili alan şəxslərin təhsil haqqı dövlət büdcəsi hesabına ödənilir. ¹⁴⁰

Dövlət əlil-gənə mütəxəssislərin öz ixtisasları üzrə işə düzəlməsini təmin edir.

Tədris müəssisəsini bitirdikdən sonra əlillərə iş yeri seçməkdə üstünlük verilir.

Tədris müəssisəsini bitirdikdən sonra bölgü üzrə göndərilmiş əlili işə qəbul etməkdən imtina etdikdə, ona ixtisası üzrə iş vermədikdə və ya əmək qanunvericiliyinin başqa şərtlərinə əməl etmədikdə müəssisənin (birliyin), idarənin və təşkilatın müdiriyyəti onun iş yerinə gəlmək və daimi yaşayış yerinə qayıtmaq xərclərini habelə zəruri hallarda müşayiətinin yol xərclərini ödəyir. ¹⁴¹

Maddə 20. Stasionar müəssisələrdə sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların təlim-tərbiyəsi

Stasionar müəssisələr orada uzunmüddətli (21 gündən artıq) olan sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial-məişət və əmək uyğunlaşması ilə üzvi əlaqə şəraitində onların fasiləsiz təlim-tərbiyəsini təmin edir. ¹⁴²

Maddə 21. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların peşə hazırlığı və əlavə təhsili ¹⁴³

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların peşə hazırlığı və əlavə təhsili fərdi reabilitasiya proqramına və əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası haqqında dövlət proqramına uyğun olaraq təhsil müəssisələrində, o cümlədən dövlət məşğulluq xidmətinin tədris mərkəzlərində, müəssisələrdə və təşkilatlarda (ixtisaslaşdırılmış və ya ümumi tipli) əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara sosial yardım göstərən idarələr və onların icimai təşkilatları ilə birlikdə təmin edilir. ¹⁴⁴

Dövlət məşğulluq xidməti əmək qabiliyyətli əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara onların peşə hazırlığı, yeni peşə öyrədilməsi və məşğulluq imkanlarını müəyyən etmək məqsədilə peşə yönümü xidməti göstərilməsini təmin edir. ¹⁴⁵

Görməyən və zəif görən uşaqlar Brayl yazı sistemi ilə çap olunmuş dərsliklərlə, danışan kitablarla, əyani vəsaitlərlə, xüsusi maqnitofonlarla, lupalar, əl ağacları, karlar çəitmə cihazları və digər tiflo-surdotexniki vasitələri ilə təmin olunur, onlar üçün xüsusi təhsil müəssisələri və səsyazma studiyası yaradılır, xüsusi kitabxanalar təşkil edilir. ¹⁴⁶

Peşə hazırlığı və əlavə təhsil dövründə əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların maddi təminatı Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilən qaydada və şərtlərlə həyata keçirilir. ¹⁴⁷

Maddə 22. Şəxslərarası ünsiyyət vasitələri

Dövlət hərəkətlər dilini şəxslərarası ünsiyyət, təlim və tərçümə xidmətləri göstərmək vasitəsi kimi təsdiq edir.

Görmə qüsurları olan şəxslər Brayl sistemi üzrə təlimlə, audiovasitələr və iri şriftlə təmin edirlər.

Əqli qüsurları olan şəxslərə dilin asan başa düşülməsinin öyrədilməsi sistemi təşkil edilir.

Nitq qüsurları olan şəxslərə müasir texniki ünsiyyət vasitələri verilir.

IV. ƏLİLLƏRİN İŞƏ DÜZƏLDİLMƏSİ

Maddə 23. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin işə düzəldilməsi sahəsində xüsusi tədbirlər

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin işə düzəldilməsi sahəsində xüsusi tədbirlər əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin işə düzəldilməsinin təmin olunmasına və əlillərə sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslər üçün xüsusi iş yerləri yaradan, onların əməyini tətbiq edən müəssisələrə, idarələrə və təşkilatlara (mülkiyyət formalarından asılı olmayaraq) maliyyə yardımı göstərmək və güzəştlər vermək üzrə öhdəliklərin qanunvericilik yolu ilə təsbit edilməsinə yönəldilən tədbirlər kompleksindən ibarətdir.

Maddə 24. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin əmək hüququnun həyata keçirilməsi

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin yaradıcılıq və istehsal qabiliyyətinin həyata keçirilməsi məqsədilə və fərdi reabilitasiya proqramları nəzərə alınmaqla, onların adi iş şəraiti olan müəssisələrdə, idarələrdə və təşkilatlarda, əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin əməyini tətbiq edən ixtisaslaşdırılmış müəssisələrdə, sexlərdə və sahələrdə işləmək, habelə sahibkarlıq fəaliyyəti və qanunla qadağan edilməyən başqa fəaliyyət ilə məşğul olmaq hüququ təmin edilir.

Tibbi-sosial ekspert komissiyasının rəyinə görə əlilin sağlamlıq imkanları məhdud uşağın səhhətinin peşə vəzifələrini yerinə yetirməsinə mane olduğu, yaxud başqa şəxslərin səhhəti və əmək təhlükəsizliyi üçün təhlükə törətdiyi hallar istisna olmaqla, sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu mülahizələrinə görə əlillə, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqla əmək müqaviləsini bağlamaqdan, yaxud əlili, sağlamlıq imkanları məhdud uşağı işdə irəli çəkməkdən imtina edilməsinə, müdiriyyətin təşəbbüsü ilə onun işdən azad edilməsinə, öz razılığı olmadan başqa işə keçirilməsinə yol verilmir. ¹⁴⁸

Müəssisənin ləğv edilməsi halları istisna olmaqla, müvafiq müəssisələrdə tibbi, peşə və sosial reabilitasiya keçən şəxslərin bu müəssisələrdə olduğu müddətdən asılı olmayaraq işgötürənin təşəbbüsü ilə fərdi əmək müqaviləsinin (kontraktının) ləğv edilməsinə yol verilmir. ¹⁴⁹

Maddə 25. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin məşğulluğunun təmin edilməsi

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, müəssisələr (birlilər), idarələr və təşkilatlar əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin icimai təşkilatları ilə birlikdə əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin əməyi üçün

müəssisələr və təşkilatlar yaratmaq yolu ilə xüsusi proqramlar üzrə təlim təşkil etməklə və başqa tədbirlər görməklə əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərə məşğulluq sahəsində təminat verirlər.¹⁵⁰

Siyahısı müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən olunanlardan başqa, mülkiyyət formasından asılı olmayaraq müəssisə, idarə və təşkilatlarda əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslər üçün qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada kvota müəyyən edilir.¹⁵¹

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları və əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin problemləri ilə məşğul olan ictimai təşkilatlar müəssisə və təşkilatlarda əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin işlə təmin olunmasına nəzarət edirlər.¹⁵²

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin işə düzəlməsi üçün nəzərdə tutulan kvotanı təmin etməyən və ya onları işə düzəltməkdən boyun qaçıran müəssisələr, idarələr və təşkilatlar, mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, dövlət büdcəsinə əlilləri və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxsləri işlə təmin etmədikləri aylar üzrə hər iş yeri üçün respublika üzrə müəyyən edilmiş respublika üzrə orta aylıq əmək haqqının 3 misli məbləğində vəsait köçürürlər.¹⁵³

Yaradılmış və kvota müəyyən edilmiş iş yerlərinə əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin işə göndərilməsi dövlət əhalinin məşğulluğu sisteminin yerli orqanları tərəfindən həyata keçirilir. İşə düzəlmək üçün əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərə verilmiş göndəriş mülkiyyət və təsərrüfatçılıq formalarından asılı olmayaraq bütün müəssisələr və təşkilatlar tərəfindən qəbul edilməlidir.¹⁵⁴

Yerli hakimiyyət orqanlarının əlillər üçün müəssisələrdə və təşkilatlarda kvota təyin etməsi üçün işçilərin sayı və kvotanın miqdarı, vergi və maliyyə güzəştləri, işə düzəltmə üzrə tapşırıqların yerinə yetirilməsində müəssisə və təşkilatların məsuliyyəti Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilir.¹⁵⁵

Maddə 26. İşverənlərin əmək qabiliyyətini itirmiş şəxsləri işə düzəltmək vəzifəsi

Müəssisələr, idarələr, təşkilatlar, kooperativlər, kolxozlar və xüsusi sahibkarlar həmin istehsalatda bədbəxt hadisə nəticəsində əmək qabiliyyətini itirmiş və ya peşə xəstəliyinə tutulmuş, bunun nəticəsində əlil və ya 18 yaşınadək sağlamlıq imkanları məhdud sayılmış işçilərin işə düzəlməsi üçün iş yerləri ayırmağa və ya yenilərini təşkil etməyə bərludurlar.¹⁵⁶

Müəssisənin ləğv edilməsi halları istisna olmaqla, göstərilən tələbi yerinə yetirmədikdə onlar bu işçi ilə əmək müqaviləsini (kontrakt) ləğv edərkən dövlət büdcəsinə respublika üzrə orta aylıq əmək haqqının 120 misli məbləğində vəsait köçürməlidirlər.¹⁵⁷

Maddə 27. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin əməyindən istifadə üçün ixtisaslaşdırılmış iş yerləri yaradılmasına tələblər¹⁵⁸

Müvafiq işə düzəltmə orqanları, habelə mülkiyyət və təsərrüfatçılıq formalarından asılı olmayaraq müəssisələr və təşkilatlar əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin tələbatını və yerli xüsusiyyətləri nəzərə almaqla əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin əməyindən istifadə üçün ixtisaslaşdırılmış müəssisələr, sexlər və sahələr yaradırlar.

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin əməyindən istifadə üçün ixtisaslaşdırılmış iş yerlərinin respublika standartlarını hazırlayıb müəyyən olunmuş qaydada təsdiq edirlər.

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları respublika əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin reabilitasiya mərkəzləri ilə birlikdə bu cür iş yerlərini il ərzində attestasiyadan keçirməlidirlər.

Attestasiyadan keçməyən ixtisaslaşdırılmış iş yerlərində əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin əməyinin tətbiqi qadağandır və bu tələbin pozulmasında təsdiqi olan təsərrüfat subyektləri qüvvədə olan qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.¹⁵⁹

Maddə 28. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin əməyini tətbiq edən müəssisələr üçün üstünlüklər və güzəştlər¹⁶⁰

İşləyənlərin ümumi sayının azı 30 faizinin əlillərdən və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərdən ibarət olduğu müəssisələr, idarələr və təşkilatlar güzəştli maliyyələşdirmə və maddi-texniki təminat hüququna malikdirlər.

(çıxarılıb)¹⁶¹

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin əməyini tətbiq və təmin edən müəssisələrdən, idarələrdən və təşkilatlardan vergi tutulmasının, onların maliyyələşdirilməsinin və maddi-texniki təminatının qaydası və şərtləri Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilir.¹⁶²

Müəyyən çəşiddə məhsulların əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin ictimai təşkilatlarının müəssisələrində istehsal olunmasına müstəsna üstünlük verilir. Mülkiyyət növündən asılı olmayaraq başqa idarələrin, müəssisələrin, təşkilatların və kooperativlərin həmin məhsulları istehsal etməsinə icazə verilmir, müvafiq icra hakimiyyəti orqanı əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin ictimai təşkilatlarının rəyini nəzərə alaraq belə məhsulların siyahısını müəyyənləşdirib təsdiq edir.¹⁶³

Maddə 29. Əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək işçilərin əmək şəraiti

Müəssisələrdə, idarələrdə və təşkilatlarda işləyən əlillər, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək işçilər üçün fərdi reabilitasiya proqramına müvafiq surətdə lazımi iş şəraiti yaradırlar.

Kollektiv və ya fərdi əmək müqaviləsində müəyyən edilən əmək şəraiti, o cümlədən əmək haqqı, iş və istirahət vaxtı rejimi,

illik və əlavə məzuniyyətlərin müddəti başqa işçilərə nisbətən əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək işçilərin vəziyyətini pisləşdirə və ya hüquqlarını məhdudlaşdırma bilməz.

Müəssisə, təşkilat müdiriyyətinin ixtiyarı var ki, əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək işçilərin səhhətindən asılı olaraq onların əmək normalarını azaltsın və əməyini artırılmış qiymətlərlə ödəsin. ¹⁶⁴

Əlillərin iş vaxtından artıq işləmə, gecə vaxtı, istirahət, səssizlik, iş günü hesab edilməyən bayram günləri və ümumxalq hüzn günü işləməyə cəlb edilməsinə yalnız onların razılığı ilə və bu şərtlə yol verilir ki, belə işlər tibbi tövsiyələrdə qadağan edilməsin. ¹⁶⁵

Əlillərə (əlillik qruplarından və səbəblərindən asılı olmayaraq) sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək işçilərə illik məzuniyyətlər mövcud qanunvericiliklə müəyyən edilmiş minimum məzuniyyət müddətinin iki misindən az olmayaraq verilir.

Əlillərə (əlillik qruplarından və səbəblərindən asılı olma-yaraq) sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək işçilərə Azərbaycan Respublikasının əmək qanunvericiliyinə uyğun olaraq ödənişsiz məzuniyyət verilir. ¹⁶⁶

I və II qrup əlillərə sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək işçilər üçün həftədə 36 saatdan çox olmayan qısaltılmış iş vaxtı müəyyən edilir. ¹⁶⁷

İşçilərin sayı və ya ştatı ixtisar edilərkən, ixtisas dərəcəsi eyni olduqda, həmin müəssisədə, idarədə, təşkilatda əmək şikəstliyi almış və ya peşə xəstəliyi nəticəsində əlil, 18 yaşınadək sağlamlıq imkanları məhdud olmuş işçilərin işdə saxlanmaq üçün üstünlük hüququ vardır. ¹⁶⁸

Əmək vəzifələrini yerinə yetirərkən xəsarət alıb şikəst olmuş və bu səbəbdən əmək qabiliyyətini itirmiş I və II qrup əlillərinə və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin işləmədiyi müddət onların ümumi və fasiləsiz iş stajına daxil edilir. ¹⁶⁹

Maddə 30. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin evdə əməyi və sahibkarlıq fəaliyyəti

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları qeyri-yaşayış otaqlarını vermək, habelə xammal əldə edilməsində və məhsulun satışında kömək göstərmək yolu ilə əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin evdə əməyinin və sahibkarlıq fəaliyyətinin təşkili üçün lazımı şərait yaradırlar. ¹⁷⁰

Maddə 30-1. Təsərrüfat subyektlərinin məsuliyyəti

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin işə düzəldilməsi üzrə tədbirlər görməyən mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün təsərrüfat subyektlərinin vəzifəli şəxsləri Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində müəyyən olunmuş qaydada məsuliyyət daşıyırlar. ¹⁷¹

V. SOSIAL İNFRASTRUKTURUN ƏLİLLƏRƏ VƏ SAĞLAMLIQ İMKANLARI MƏHDUD UŞAQLARAMANEƏSİZ MÜYƏSSƏR OLMASI ÜÇÜN ŞƏRAİT YARADILMASI

Maddə 31. Sosial infrastruktur obyektləri barəsində dövlət siyasəti

Azərbaycan Respublikasının icra hakimiyyəti orqanları, müəssisələri (birlikləri), idarələri və təşkilatları (mülkiyyət və təsərrüfatçılıq formalarından asılı olmayaraq) sosial infrastruktur obyektlərinin, mənzillərin, ictimai, istehsal binalarının və qurğularının əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlaramaneəsiz müyəssər olması, ictimai nəqliyyatdan və nəqliyyat kommunikasiyalarından, rabitə və informasiya vasitələrindən, istirahət və asudə vaxt yerlərindən onların sərbəst istifadə etməsi üçün lazımı şəraiti təmin edirlər. ¹⁷²

Maddə 32. Sosial infrastruktur obyektlərinin layihələşdirilməsi və tikintisi zamanı əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların tələbatının nəzərə alınması

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların müyəssər olması və istifadə etməsi üçün uyğunlaşdırılmadan yaşayış məntəqələrinin layihələşdirilməsinə, tikilməsinə, yaşayış rayonlarının formalaşdırılmasına, binaların, qurğuların, o cümlədən aeroportların, dəmir yolu vağzallarının, komplekslərinin və kommunikasiyalarının tikilməsinə və yenidən qurulmasına yol verilmir. Bu məsələlərin həllində əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının iştirakı və razılığı olmalıdır.

Maddə 33. İstifadədə olan sosial infrastruktur obyektlərinin əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların istifadəsi üçün uyğunlaşdırılması

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, müəssisələr və təşkilatlar tabeliklərində olan nəqliyyat, rabitə, informasiya, mədəni-təməşə və digər sosial infrastruktur qurğularını və obyektlərini öz vəsaitləri hesabına əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların istifadəsi üçün uyğunlaşdırırlar. ¹⁷³

Göstərilən obyektləri əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlaramüyəssər olmaq üçün uyğunlaşdırmaq mümkün olmadıqda, müvafiq müəssisələr, idarələr və təşkilatlar əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların tələbatının ödənilməsinə təmin edən lazımı tədbirlər hazırlayıb həyata keçirməlidirlər.

Maddə 34. Yaşayış binalarının əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların müyəssər olması və istifadə etməsi üçün uyğunlaşdırılması

Əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların və ya tərkibində əlil, sağlamlıq imkanları məhdud uşağı olan ailələrin yaşadıqları binalar, əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların yaşadıqları evlərin giriş qapıları, pilləkən meydançaları fərdi reabilitasiya proqramına uyğun olaraq xüsusi vasitələr və qurğular, lift habelə telefon rabitəsi ilə təmin edilməlidir.

Yaşayış binalarının əlillər, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün uyğunlaşdırılmasını və avadanlıqla təchiz edilməsini mənzil fondu ixtiyarında olan müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, müəssisələr, idarələr və təşkilatlar həyata keçirirlər.

Əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların yaşadıkları fərdi evlərin onlar üçün uyğunlaşdırılmasını və avadanlıqla təchiz edilməsini əlilliyin, 18 yaşınadək sağlamlıq imkanları məhdudluğunun başlanmasında təqsiri olan müəssisələr, idarələr və təşkilatlar, başqa hallarda isə müvafiq icra hakimiyyəti orqanları həyata keçirirlər.

Əlilin, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın mənzili müəyyən edilmiş tələblərə uyğun gəlmədikdə və mənzili əlilin sağlamlıq imkanları məhdud uşağın tələbatına uyğunlaşdırmaq mümkün olmadıqda, yaşayış sahəsi onun uşağın valideynlərinin və ya qəyyumlarının (himayəçilərinin) pəziliği və tələbi ilə dəyişdirilir.

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları dayaq-hərəkət sistemi pozulmuş və digər I qrup əlillərə, müharibə əlillərinə, habelə sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinə öz yaşayış yerlərinin yaxınlığında qaraj tikintisi üçün torpaq sahələri ayrılmasını təmin edirlər.¹⁷⁵¹

Maddə 35. ~~Mədəni-tamaşa müəssisələrinin və idman qurğularının əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara müəssər olmasının təmin edilməsi~~

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları mədəni-tamaşa müəssisələrinin və idman qurğularının əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara müəssər olması üçün lazımi şəraiti təmin etməyə, habelə onlara xüsusi idman inventarı verilməsini təmin etməyə bəreludurlar.¹⁷⁶¹

Əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar göstərilən xidmətlərdən Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq pulsuz və ya güzəştli şərtlərlə istifadə edirlər.

Dövlət və bələdiyyə bədən tərbiyəsi-idman təşkilatlarında sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara və əlillərə bədən tərbiyəsi-idman xidmətləri pulsuz göstərilir.¹⁷⁷¹

Maddə 36. ~~Əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinin rabitə vasitələri ilə təmin edilməsi~~¹⁷⁸¹

Müharibə əlillərinin, onlara bərabər tutulan şəxslərin, 20 Yanvar əlillərinin və digər kateqoriyadan olan I və II qrup əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinin növbədənkənar telefon çəkdirmək hüququ vardır. Müharibə əlillərinə, onlara bərabər tutulan şəxslərə, 20 Yanvar əlillərinə və digər kateqoriyadan olan I və II qrup əlillərə, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinə müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən müəyyən olunmuş qaydada və məbləğdə telefonda istifadə haqqını ödəmək üçün (şəhərlərarası və beynəlxalq damışıqlar istisna olmaqla) müavinət verilir.¹⁷⁹¹

Maddə 37. ~~Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial infrastruktura müəssərliyinin təmin edilməsinə görə məsuliyyət~~

İdarələr və təşkilatlar sosial obyektlərin əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara müəssərliyini təmin etmədikdə dövlət büdcəsinə obyektin əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara uyğunlaşdırılmasına tələb edilən məbləğin 20 faizi məbləğində cərimə köçürürlər.¹⁸⁰¹

Cəriməni ödəmiş müəssisələr və təşkilatlar sosial infrastruktur obyektlərinin əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara uyğunlaşdırılması vəzifəsindən azad edilmirlər.¹⁸¹¹

VI. ƏLİLLƏRİN VƏ SAĞLAMLIQ İMKANLARI MƏHDUD UŞAQLARIN MADDİ, SOSIAL MƏİŞƏT VƏ TİBBİ TƏMİNATI

Maddə 38. ~~Əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara sosial yardımın növləri~~

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların maddi, sosial-məişət və tibbi təminatı pul ödəmələri (pensiyalar, müavinətlər, birdəfəlik ödəmələr) verilməsi, dava-dərman, texniki və başqa vasitələr, o cümlədən avtomobillər ilə, kreslo-arabalar, protez-ortopediya məmulatı, xüsusi şrifflı mətbu nəşrlər, səsgücləndirən aparatlar və analizatorlar ilə təminat, habelə tibbi, sosial, əmək və peşə reabilitasiyası sahəsində xidmətlər göstərilməsi, məişət və ticarət xidməti göstərilməsi yolu ilə həyata keçirilir.

Maddə 39. ~~Sosial yardımın növünün müəyyən edilməsi~~

Əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar lazımi maddi, sosial-məişət və tibbi yardımın növlərini tibbi-sosial ekspertiza orqanları fərdi reabilitasiya proqramında müəyyən edirlər.¹⁸²¹

Maddə 40. ~~Əlillə, sağlamlıq imkanları məhdud uşağa texniki və digər reabilitasiya vasitəsi verilməsi~~¹⁸³¹

Əlillərə, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara texniki və başqa bərpa vasitələri müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən olunmuş qaydada verilir.¹⁸⁴¹

Reabilitasiya proqramında nəzərdə tutulan texniki və ya başqa vasitələr əlillə sağlamlıq imkanları məhdud uşağa verilmədikdə, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində müəyyən edilmiş qaydada ona kompensasiya ödənilir.

Fərdi reabilitasiya Proqramına uyğun olaraq pulsuz və ya güzəştli şərtlərlə nəqliyyat vasitələri almış əlillərə bu vasitələrə texniki xidmət və onların təmiri üçün Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində müəyyən edilmiş qaydada kompensasiya ödənilir.¹⁸⁵¹

Maddə 41. ~~Əlillərə, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara nəqliyyat xidməti~~

Müharibə əlillərinə və onlara bərabər tutulan şəxslərə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən olunmuş

qaydada və məbləğdə ölkədaxili nəqliyyat vasitələrindən (taksidən başqa) istifadə haqqını ödəmək üçün müavinət verilir.¹⁸⁶

(çıxarılib)¹⁸⁷

(çıxarılib)¹⁸⁸

Əlillərə, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara növbədənkonar xidmət göstərilir.¹⁸⁹

~~Maddə 41-1. Reabilitasiya texnikasının və mexanizasiya vasitələrinin standartlaşdırılması, unifikasiyası, sınaqdan keçirilməsi və keyfiyyətinin təminatı~~

Əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin əmək və məişət şəraitini yüngülləşdirmək üçün reabilitasiya texnikasının və mexanizasiya vasitələrinin standartlaşdırılması, unifikasiyası, sınaqdan keçirilməsi və keyfiyyətinin təminatı müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təşkil edilir.¹⁹⁰

Maddə 42. Tibbi xidmət, dərman preparatları və protezlər ilə təminat¹⁹¹

Müharibə əlillərinə və onlara bərabər tutulan şəxslərə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən olunmuş qaydada və məbləğdə dərman almaq üçün müavinət verilir.

20 Yanvar əlilləri, milli münaqişə zəminində əlil olanlar, əlil uşaqlar və digər kateqoriyalardan olan I və II qrup əlillər, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən müəyyən olunmuş qaydada dərman preparatları ilə təmin edirlər.

Əlillər, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar tibbi xidmətlə, tibb müəssisələrinin göndərişi ilə ölkə hüdudları daxilində sanatoriya-kurort müalicəsi ilə, həmçinin protez-ortopediya məmulatı, diş protezləri (qiymətli metallardan hazırlanan protezlər istisna olmaqla), əlil kreslo və veloarabaları, bərpa vasitələri ilə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən olunmuş qaydada təmin edirlər.¹⁹²

Maddə 43. Əlillərə, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinə mənzil-məişət xidməti¹⁹³

Əlillər dövlətin hesabına mənzillə təmin edirlər. I qrup əlillərə sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinə mənzillər növbədənkonar verilir.

Fərdi reabilitasiya proqramına uyğun olaraq əlillər, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinə binanın növünü, mərtəbəsini, abadlıq vəziyyətini və yaşayış üçün vacib olan digər şərtləri nəzərə almaqla yaşayış sahəsini seçmək hüququna malikdirlər.

Mənzil bölgüsü zamanı müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, müəssisələr, idarələr və təşkilatlar əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinin iş yerlərinin, qohumlarının yaşayış yerlərinin, reabilitasiya müəssisələrinin (mərkəzlərin) yaxınlığında mənzillər ayrılmasına olan tələbatı nəzərə alırlar.¹⁹⁴

Tibbi göstərişlərə və arzularına uyğun olaraq əlillərə sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinə yaşayış evlərinin aşağı mərtəbələrində mənzil verilir (və ya dəyişdirilir).

Əlillərə, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinə verilən mənzillər əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinin səhhəti nəzərə alınmaqla müəyyən edilən sanitariya texniki tələblərə uyğun gəlməlidir.

Əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinin mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılmasına ehtiyacı olan şəxslər hesab edilməsinin əsasları, onlara mənzil verilməsinin növbəliyi Azərbaycan Respublikasının mənzil qanunvericiliyi ilə müəyyən edilir. Bu zaman I qrup əlillər, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələri, habelə II və III qrup müharibə əlilləri ailədə adambaşına 9 kvadratmetr və daha az yaşayış sahəsi ilə təmin edilmiş olduqda mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılmasına ehtiyacı olan şəxslər sayılırlar. Mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılmasına ehtiyacı olan şəxs qismində uçota durmuş müharibə əli vəfat etdiyi halda güzəştli mənzil uçotu onun ailə üzvləri üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən olunmuş qaydada saxlanılır.¹⁹⁵

Müharibə əlillərinə və onlara bərabər tutulan şəxslərə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən olunmuş qaydada və məbləğdə mənzil, kommunal xidmətlərdən istifadə haqqını ödəmək üçün müavinət verilir.¹⁹⁶

Maddə 44. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ərzaq və sənaye malları ilə təmin edilməsi

Əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar ərzaq və sənaye malları ilə güzəştli qaydada təmin edilmək hüququna malikdirlər.

(çıxarılib)¹⁹⁷

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının vəsaitləri üzrə müvafiq icra hakimiyyəti orqanları pərakəndə ticarət şəbəkəsi vasitəsilə təsərrüfat, mədəni-məişət, turist və idman malları almaqda əlillərə və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara kömək göstərilir.

Ərzaq və sənaye malları ilə güzəştli qaydada təmin edilmək hüququna malik olan əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların xəstəliklərinin siyahısını müvafiq icra hakimiyyətin orqanı təsdiq edir.¹⁹⁸

Maddə 45. Evdə xidmət

Konardan qulluğa və yardıma ehtiyacı olan əlillərə, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara sosial yardım orqanları evdə, yaxud stasionar müəssisələrdə tibbi və məişət xidmətləri göstərilir. Ahıl əlillərə sosial xidmət orqanları (evdə, yarımstasionar, stasionar müəssisələrdə), habelə fərdi qaydada sosial xidmət sahəsində peşəkar fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər sosial xidmət göstərilir.¹⁹⁹

Dövlət konardan qulluğa ehtiyacı olan əlillərə, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara sosial yardım üzrə stasionar

müəssisələr şəbəkəsinin inkişafına kömək göstərir.

Qəhumluq münasibətindən asılı olmayaraq I qrup əlillər (əlillik səbəbindən asılı olmayaraq) sağlamlıq imkanları məhdud uşağa qulluq edən şəxsin bu qulluq müddəti onun ümumi əmək stajına daxil edilir. ¹¹⁰⁰

İnsanın immun çatışmazlığı virusu ilə yaşayan yetkinlik yaşına çatmayanların valideynlərindən birinin və ya digər qanuni nümayəndəsinin həmin şəxsə xidmət etmək üçün müvəqqəti işləmədiyi dövr iş stajı saxlanılmaqla ümumi staja daxil edilir. ¹¹⁰¹

Maddə 46. ~~İnternat evlərdə və digər stasionar sosial yardım müəssisələrində olan əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların hüquqları~~ ¹¹⁰²

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların internat evdə və ya digər stasionar sosial yardım müəssisəsində olmasının şərtləri onların öz hüquqlarını və qanuni mənafələrini həyata keçirməsi imkanını təmin edir və şəxsiyyətin tələbatının maksimum ödənilməsinə kömək göstərir.

Reabilitasiya tədbirləri nəticəsində əlilin, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın internat evdə və ya başqa stasionar sosial yardım müəssisəsində olması zərurətinin aradan qalxdığı halda müvafiq icra hakimiyyəti orqanı bu Qanunun 34-cü və 43-cü maddələrinin tələblərinə uyğun olaraq ona abad yaşayış sahəsi verir. ¹¹⁰³

Valideynləri olmayan və ya valideynləri valideynlik hüquqlarından məhrum edilmiş, dövlət və ya başqa sosial müəssisələrdə yaşayan sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar yetkinlik yaşına çatdıqda tibbi-sosial ekspertiza rəyinə görə özlərinə xidmət edə bilərsə və müstəqil yaşaya bilərsə, növbədənkənar mənzil almaq və onu abadlaşdırmaqdan ötrü maddi yardım almaq hüququna malikdirlər. ¹¹⁰⁴

Qocalar və əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün internat evlərində (pansionatlarda) yaşayan əmək pensiyaçılarna təyin olunmuş əmək pensiyası tam məbləğdə ödənilir. ¹¹⁰⁵

Əlillər üçün internat evdə (pansionatda) yaşayan pensiyaçının öhdəsində əmək qabiliyyəti olmayan ailə üzvləri olduqda pensiya aşağıdakı qaydada ödənilməlidir: pensiyanın 25 faizi, lakin yaşa görə minimum pensiyanın 20 faizindən az olmayaraq pensiyaçının özünə, qalan hissəsi isə təyin edilmiş məbləğin 50 faizindən çox olmayaraq göstərilən ailə üzvlərinə.

Stasionar sosial xidmət müəssisələrində yaşayan ahi əlillərin pensiyalarının verilməsi qaydası müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir. ¹¹⁰⁶

Əmək və istirahət evində yaşayan gənc əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların pensiyası tam məbləğdə ödənilir. ¹¹⁰⁷

Maddə 47. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların həyatının yaxşılaşdırılmasına yönəldilən qərarların qəbul olunmasında müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının səlahiyyəti

Müvafiq icra hakimiyyəti və yerli özünüidarəetmə orqanları öz səlahiyyətləri daxilində əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların spesifik tələbatının ödənilməsinə və yaşayış səviyyəsinin yüksəldilməsinə yönəlmiş müvafiq tədbirlər həyata keçirə bilərlər. ¹¹⁰⁸

Maddə 48. Əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşadək işçilərin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılmasına yönəldilən qərarların qəbul olunmasında əmək kollektivlərinin səlahiyyəti

Pensiyaya çıxanadək müəssisədə, idarədə, təşkilatda işləmiş əlillər, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşadək işçilər onun işçiləri ilə bərabər tibbi xidmət, mənzil təminatı, sağlamlıq və profilaktika müəssisələrinə putyovkalar almaq sahəsində mövcud imkanlardan istifadə etmək, habelə kollektivin ümumi yığılmasının (konfransının) qərarı ilə həm də başqa sosial xidmətlərdən və güzəştlərdən istifadə etmək hüququnu saxlayırlar.

Mülkiyyət və təsərrüfatçılıq formalarından asılı olmayaraq müəssisələrin, idarələrin və təşkilatların ixtiyarı var ki, kənarından yardıma və qulluğa ehtiyacı olan əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşadək işçilərin xüsusən tək əlillərin, sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşadək işçilərin pensiyaları üzərinə öz vəsaitləri hesabına üstəlik və əlavə haqlar müəyyən etsinlər, habelə bu Qanunda nəzərdə tutulan başqa güzəştləri versinlər. ¹¹⁰⁹

Maddə 49. Sosial yardımın maliyyələşdirilməsi mənbələri

Sosial yardım dövlət büdcəsinin və bələdiyyələr tərəfindən yerli büdcələrin vəsaiti, eləcə də dövlət büdcəsinə müəssisələrin, təşkilatların və vətəndaşların cərimələri və könüllü verdikləri ianə hesabına göstərilir. ¹¹¹⁰

VII. ƏLİLLƏRİN VƏ SAĞLAMLIQ İMKANLARI MƏHDUD UŞAQLARIN İCTİMAİ TƏŞKİLATLARI

Maddə 50. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının yaradılması

Öz hüquqlarını və mənafələrini qorumaq, qarşılıqlı yardım və xidmət göstərmək məqsədilə əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar və onları təmsil edən şəxslər Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində müəyyən edilən qaydada ictimai təşkilatlar, o cümlədən müxtəlif fondlar yaratmaq hüququna malikdirlər.

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının yaradılması, fəaliyyəti və ləğv edilməsi qaydası müvafiq qanunvericilik, bu təşkilatların müəyyən edilmiş qaydada qeydə alınan nizamnamələri ilə tənzimlənir. ¹¹¹¹

Maddə 51. Dövlət və əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatları

Dövlət əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının hüquqlarına və qanuni mənafeyinə əməl

olunmasını təmin edir və Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, bu Qanuna uyğun olaraq onların öz nizamnamə vəzifələrini yerinə yetirməsi üçün şərait yaradılmasına təminat verir, onlara hərtərəfli yardım göstərir.

Qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının fəaliyyətinə dövlət orqanlarının və vəzifəli şəxslərin qarışmasına yol verilmir.

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların, ictimai təşkilatlarının mənafeyinə toxunan məsələləri qanunvericilikdə nəzərdə tutulan hallarda dövlət orqanları və təsərrüfat təşkilatları əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların müvafiq ictimai təşkilatlarının iştirakı və ya razılığı ilə həll edirlər.

Mətbuat, radio və televiziya əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların həyatından bəhs edən xüsusi rubrika hazırlayır. Dövlət əhli cəmiyyətlərinin mətbuat orqanlarının nəşrinə maliyyə yardımı və texniki yardım göstərir.

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının yerli orqanları, habelə onların müəssisələrinin (birliklərinin), idarələrinin və təşkilatlarının əmək kollektivləri əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial müdafiəsi məsələləri barəsində müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarına təkliflər verə bilərlər.

[1112](#)

Maddə 52. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarından haqq tutulması

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının məcburi dövlət sosial sığortasına cəlb olunması «Sosial sığorta haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə tənzimlənir.

[1113](#)

Əldə edilən gəlir bu cəmiyyətlərin maddi texniki bazasının inkişafına və möhkəmləndirilməsinə, əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların sosial ehtiyaclarının ödənilməsinə yönəldilir.

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatları mədəni-kütləvi, idman klubları, mədəniyyət evləri, kitabxanalar və s. yerləşən binalar üçün icarə haqqını ödəməkdən azad edirlər.

[1114](#)

Maddə 53. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının iqtisadi fəaliyyəti üçün şərait yaradılması

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların müəssisələrinin və ictimai təşkilatlarının maddi texniki təminatı mərkəzləşdirilmiş respublika ehtiyatlarından həyata keçirilir.

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası üçün nəzərdə tutulan müəssisələrin məhsulları (texniki vasitələr və qurğular) dövlət sifarişinə daxildir və maddi texniki ehtiyatlarla birinci növbədə təmin edilir.

Əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün obyektlər tikintisi maliyyələşdirmə mənbələrindən asılı olmayaraq dövlət sifarişi tikintilərinin siyahısına daxil edilir.

Maddə 54. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının vəsaiti hesabına tikilmiş yaşayış sahəsinin bölgüsü

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının öz vəsaiti hesabına, o cümlədən payçılıq yolu ilə tikdirdiyi yaşayış sahələri onların daimi mülkiyyəti olaraq geri alınmaz və Azərbaycan Respublikasının mənzil qanunvericiliyinə uyğun olaraq əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının təkliflərinə əsasən bölüşdürülür.

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatları mənzil tikintisində payçılıq qaydasında iştirak edərkən tikinti sənayesi qurğularının inkişafında və kommunal tikintidə payçılıq iştirakından, habelə yaşayış sahələrinin bir qismini müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarına və başqa təşkilatlara verməkdən azad edirlər.

[1115](#)

Maddə 55. Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarının beynəlxalq əlaqələri

Əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatları öz nizamnamələrinə müvafiq surətdə beynəlxalq (qeyri-hökumət) birliklərə daxil ola bilər, bir-başa beynəlxalq əlaqələr saxlaya bilər, müvafiq sazişlər bağlaya bilərlər.

Dövlət orqanları əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası, mədəni əlaqələrin, turizmin və idmanın, o cümlədən əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar arasında keçirilən olimpiya, paralimpiya, deflimpiya və xüsusi olimpiya, xoş məramlı və başqa beynəlxalq yarışların genişləndirilməsi məsələlərində beynəlxalq təşkilatların və xarici ölkələrin oxşar ictimai birlikləri ilə əməkdaşlıq yaratmaqda və onu inkişaf etdirməkdə əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların ictimai təşkilatlarına kömək edir, o cümlədən maliyyə yardımı göstərir.

[1116](#)

Əlillər və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar təşkilatlarının nümayəndə heyətinin xarici ölkələrə gedib gəlmək üçün nəqliyyat vasitələrindən istifadəsi və xarici qonaqların respublika ərazisində mehmanxanalarda yerləşdirilməsi respublikada tədavüldə olan pul vahidi ilə ödənilir.

[1117](#)

(çıxarılıb) [1118](#)

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Əbülfəz ELÇİBƏY

Bakı şəhəri, 25 avqust 1992-ci il

284

İSTİFADƏ OLUNMUŞ MƏNBƏ SƏNƏDLƏRİNİN SİYAHISI

1. 24 iyun 1994-cü il tarixli 831 nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikasının Ali Sovetinin Məlumatı, 1994-cü il, 15, maddə 176)

2. 18 avqust 1995-ci il tarixli 1085 nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Ali Sovetinin Məlumatı, 1995-ci il, 17-18, maddə 285**)
3. 26 mart 1996-cı il tarixli 47-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 2, maddə 81**)
4. 7 fevral 1997-ci il tarixli 243-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 4, maddə 305**)
5. 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**)
6. 25 aprel 1997-ci il tarixli 279-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 378**)
7. 13 iyun 1997-ci il tarixli 320-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 6, maddə 452**)
8. 10 oktyabr 1997-ci il tarixli 380-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1998-ci il, 1, maddə 16**)
9. 26 mart 1999-cu il tarixli 634-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1999-cu il, 4, maddə 217**)
10. 20 fevral 2001-ci il tarixli 90-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 3, maddə 145**)
11. 15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**)
12. 23 noyabr 2001-ci il tarixli 219-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 736**)
13. 30 aprel 2002-ci il tarixli 314-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 5, maddə 244**)
14. 30 aprel 2002-ci il tarixli 316-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 5, maddə 246**)
15. 22 noyabr 2002-ci il tarixli 382-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 12, maddə 706**)
16. 9 mart 2004-cü il tarixli 603-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2004-cü il, 4, maddə 202**)
17. 18 may 2004-cü il tarixli 652-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2004-cü il, 7, maddə 507**)
18. 1 iyun 2004-cü il tarixli 679-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2004-cü il, 8, maddə 596**)
19. 10 iyun 2005-ci il tarixli 925-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2005-ci il, 8, maddə 684**)
20. 6 mart 2007-ci il tarixli 260-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu(**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2007-ci il, 5, maddə 401**)
21. 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**)
22. 1 fevral 2010-cu il tarixli **951-IIIQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 19 mart 2010-cu il, 62, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2010-cu il, 03, maddə 171)
23. 5 mart 2010-cu il tarixli **971-IIIQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 18 aprel 2010-cu il, 82, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2010-cu il, 04, maddə 275)
24. 22 oktyabr 2010-cu il tarixli **1097-IIIQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 26 noyabr 2010-cu il, 259, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2010-cu il, 11, maddə 949)
25. 21 dekabr 2010-cu il tarixli **37-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 19 fevral 2011-ci il, 39, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2010-cu il, 02, maddə 70)
26. 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Respublika” qəzeti, 18 fevral 2011-ci il, 38, “Azərbaycan” qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71)
27. 4 mart 2011-ci il tarixli **85-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Respublika” qəzeti, 22 aprel 2011-ci il, 82, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2011-ci il, 4, maddə 260)
28. 30 sentyabr 2011-ci il tarixli **207-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Respublika” qəzeti, 28 oktyabr 2011-ci il, 233; “Azərbaycan” qəzeti, 29 oktyabr 2011-ci il, 240; Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2011-ci il, 10, maddə 882)
29. [31 may 2018-ci il tarixli 1153-VQ nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 22 iyul 2018-ci il, 161, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2018-ci il, 7, I kitab maddə 1386)

[QANUNA EDİLMİŞ DƏYİŞİKLİK VƏ ƏLAVƏLƏRİN SİYAHISI](#)

---

^[1] [31 may 2018-ci il tarixli 1153-VQ nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 22 iyul 2018-ci il, 161, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2018-ci il, 7, I kitab maddə 1386) ilə ləğv edilmişdir.

ci il, 7, maddə 602) ilə adı yeni redaksiyada verilmişdir.

əvvəlki redaksiyada deyilirdi:

Əlilliyin qarşısının alınması, əlillərin reabilitasiyası və sosial müdafiəsi haqqında

[2]

11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə Qanunun adı dəyişdirilmişdir. Qanunun əvvəlki adı “ **Əlillərin sosial müdafiəsi haqqında**” idi.

11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə Qanunun mətnində “**pensiya fondu**” və “**sosial sığorta fondu**” sözləri “**dövlət sosial müdafiə fondu**” sözləri ilə, “**xalq təhsili orqanları**”, “**sosial təminat orqanları**”, “**səhiyyə orqanları**” sözləri “**müvafiq icra hakimiyyəti orqanları**” sözləri ilə, “**bərpa**” sözü “**reabilitasiya**” sözü ilə əvəz edilmişdir.

[3]

11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə Qanunun preambulasında “**müəyyən edir**” sözlərindən sonra “**əlilliyi doğuran səbəblərin aradan qaldırmasına, əlillərin reabilitasiyasına**” sözləri əlavə edilmiş, “**cəmiyyət həyatının iqtisadi, siyasi və sosial**” sözləri “**ictimai həyatın bütün**” sözləri ilə əvəz edilmiş, “**onların**” sözü çıxarılmışdır.

13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə preambulasında “**əlillər**” və “**əlillərin**” (hər iki halda) sözlərindən sonra ismin müvafiq hallarında “**və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar**” sözləri, “**əlilliyi**” sözdündən sonra “**və uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğu**” sözləri əlavə edilmişdir.

[4]

13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602) ilə 1-ci maddənin adında “**Əlillərin**” sözdündən sonra “**və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların**” sözləri, birinci və ikinci hissələrində “**əlillər**” sözdündən sonra “**və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar**” sözləri əlavə edilmişdir.

[5]

13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə yeni redaksiyada ikinci hissə əlavə edilmişdir, üçüncü hissəsində “**əlilin**” sözdündən sonra “**və sağlamlıq imkanları məhdud uşağın**” və “**habelə**” sözdündən sonra “**təhsil almaq**,” sözləri əlavə edilmişdir, dördüncü hissəsində “**əlilliyin**” sözdündən sonra (hər iki halda) “**uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun**” sözləri əlavə edilmişdir və beşinci (hər iki halda), səkkizinci və doqquzuncu (hər iki halda) hissələrində “**əlillərin**” sözdündən sonra “**və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların**” sözləri əlavə edilmişdir.

[6]

13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 3-cü maddənin ikinci hissəsində “**əlillik**” sözdündən sonra “**uşaqların sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu**” sözləri, dördüncü hissəsində “**əlilliyin**” sözdündən sonra “**uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun**” sözləri əlavə edilmişdir.

[7]

11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 2-ci və 3-cü maddələr yeni redaksiyada verilmişdir. Maddələrin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

M a d d ə 2. “Əhil” anlayışı

Fiziki və ya xəstəlikdən doğan qüsurlar nəticəsində həyat fəaliyyəti məhdudlaşan, sosial yardıma və müdafiəyə ehtiyacı olan şəxs əhil sayılır. Şəxsin həyat fəaliyyətinin məhdudlaşması onun özünəxidmət, hərəkət, səmtlənmək, ünsiyyət, öz davranışına nəzarət, habelə əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmaq qabiliyyətini və ya imkanını tamamilə və ya qismən itirməsində təzahür edir.

M a d d ə 3. Şəxsin əhil sayılması

Şəxs həkim-əmək eksperti komissiyası tərəfindən ekspert müayinəsindən keçirildikdən sonra müvafiq rəy çıxarılması yolu ilə əhil sayılır. Həkim-əmək eksperti komissiyası haqqında əsasnaməni, əhillik qrupunun və səbəbinin müəyyənləşdirilməsinə dair əsasnaməni Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti təsdiq edir.

Həkim-əmək eksperti komissiyasının rəyi əhillik qrupunu və səbəbini, habelə fərdi bərpa programını təsdiq edən rəsmi sənəddir.

Əhilə vəsiqə verilir. Vəsiqənin formasını Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti əlillərin ictimai təşkilatları ilə razılaşdırmaqla təsdiq edir.

[8]

30 aprel 2002-ci il tarixli 314-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 5, maddə 244**) ilə Qanuna 3-1-ci maddə əlavə edilmişdir.

[9]

13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 4-cü maddənin adında və birinci hissəsində “**əlilliklə**” sözdündən sonra “**və uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğu ilə**” sözləri, “**əlilin**” sözdündən sonra (hər iki halda) “**sağlamlıq imkanları məhdud uşağın**” sözləri və “**fəaliyyəti**” sözdündən sonra “**təhsil alma**” sözləri əlavə edilmişdir.

[10]

11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 4-cü maddədə “**tibbi-sosial ekspertiza**” sözləri “**tibbi-sosial ekspert komissiyasının**” sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[11]

13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 4-1-ci maddənin adında və birinci hissəsində “**əhil**” sözdündən sonra “**və 18 yaşınadək sağlamlıq imkanları məhdud olan**” sözləri, ikinci hissəsində “**komissiyasının rəyi**” sözlərindən sonra “**uşağın sağlamlıq imkanları məhdudluğunu**,” sözləri, üçüncü hissəsində “**əhilə**” sözdündən sonra “**və ya sağlamlıq imkanları məhdud uşağa**” sözləri əlavə edilmişdir.

[12]

11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə Qanuna 4-1-ci maddə əlavə edilmişdir.

[13]

15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 5-ci maddə yeni redaksiyada verilmişdir. Maddələrin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

M a d d ə 5. Əlilləri sosial müdafiə fondu

Əlilləri sosial müdafiə işlərini (pensiya təminatı istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikasının əlilləri sosial müdafiə fondu maliyyələşdirir.

Fond haqqında əsasnaməni müvafiq icra hakimiyyəti orqanı əlillərin respublika ictimai təşkilatlarının rəyini nəzərə almaqla təsdiq edir. Azərbaycan Respublikasının Əlillərin Sosial Müdafiəsi Fondunun büdcəsi dövlət büdcəsinin vəsaiti, mülkiyyət formasından asılı olmayaraq respublika ərazisində olan bütün idarə, müəssisə və təşkilatların mənfəətindən bir faiz miqdarında məcburi ayrılmalar, idarə, müəssisə və təşkilatların, habelə vətəndaşların ianələri, eləcə də Fondun sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə olunan vəsaitləri hesabına formalaşır. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsal edən müəssisələr 1999-cu ildən başlayaraq beş il müddətinə Azərbaycan Respublikasının Əlillərin Sosial Müdafiəsi Fonduna bu maddədə nəzərdə tutulmuş məcburi ayrımalardan azad ediliblər.

Belə fondların vəsaiti bank idarələrində xüsusi hesabda saxlanılır və geri alma bilməz.

Əlilləri Sosial Müdafiə Fonduna müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən vergi üzrə güzəştlər verile bilər.

23 noyabr 2001-ci il tarixli 219-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 736**) ilə 5-ci maddəsinin beşinci hissəsi çıxarılmışdır. [Qeyd: 5-ci maddəyə edilmiş daha öncəki dəyişiklikdən dolayı müvafiq dəyişikliyin edilməsi mümkün deyildir.

22 oktyabr 2010-cu il tarixli **1097-IIIQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("**Azərbaycan**" qəzeti, **26 noyabr 2010-cu il, 259, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010-cu il, 11, maddə 949**) ilə 5-ci maddədə "**məcburi dövlət sosial sığorta haqları və**" sözləri çıxarılmışdır.

30 sentyabr 2011-ci il tarixli **207-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("**Respublika**" qəzeti, **28 oktyabr 2011-ci il, 233; "Azərbaycan" qəzeti, 29 oktyabr 2011-ci il, 240; Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 10, maddə 882**) ilə 5-ci maddənin birinci cümləsindən "**müvafiq Dövlət Proqramına uyğun olaraq**" sözləri və ikinci cümləsi çıxarılmışdır.

[14] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 6-cı maddənin birinci hissəsində "**Azərbaycan Respublikasının Sosial Təminat Nazirliyi, Səhiyyə Nazirliyi, Xalq Təhsili Nazirliyi, Mədəniyyət Nazirliyi, Dövlət Əmək və Sosial Məsələlər Komitəsi, Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Komitəsi və Azərbaycan Respublikasının yerli hakimiyyət orqanları**" sözləri "**müvafiq icra hakimiyyəti orqanları**" sözləri ilə əvəz edilmiş, ikinci hissədə "**Azərbaycan Respublikası Sosial Təminat Nazirliyinin və Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin**" sözləri "**müvafiq icra hakimiyyəti orqanları**" sözləri ilə əvəz edilmiş, üçüncü hissədə "**Azərbaycan Respublikasının Sosial Təminat Nazirliyi başqa nazirliklər və baş idarələr, yerli hakimiyyət orqanları**" sözləri "**müvafiq icra hakimiyyəti orqanları**" sözləri ilə əvəz edilmiş, dördüncü hissədə "**Azərbaycan Respublikasının Sosial Təminat Nazirliyi**" sözləri "**müvafiq icra hakimiyyəti orqanı**" sözləri ilə əvəz edilmiş və "**Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə**" sözləri çıxarılmışdır.

[15] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 7-ci maddənin dördüncü hissəsində "**yerli hakimiyyət**" sözləri "**müvafiq icra hakimiyyəti**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

10 oktyabr 1997-ci il tarixli 380-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1998-ci il, 1, maddə 16**) ilə 7-ci maddəsinin üçüncü və dördüncü hissələri çıxarılmışdır. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

Müəssisələrin, idarələrin və təşkilatların əlillər üçün mallar istehsal etməyə və onlara xidmət göstərməyə, habelə əlillər üçün sosial-mədəni obyektlərə və idman qurğularına avadanlıq almağa, bunları saxlamağa yönəldilən mənfəəti dövlət büdcəsinə ayrımaların bütün növlərindən azad edilir.

Əlillərdən ötrü texniki və başqa vasitələr istehsalında ixtisaslaşan müəssisələr, təşkilatlar və kooperativlər üçün Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi, habelə müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının qərarları ilə müəyyənləşdirilən qaydada və şərtlərlə güzəştlər təyin edilir.

[16] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 8-ci maddənin ikinci hissəsində "**həkim-əmək**" sözləri "**tibbi-sosial**" sözləri ilə, "**Azərbaycan Respublikasının Sosial Təminat Nazirliyinə**" sözləri "**müvafiq icra hakimiyyəti orqanına**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[17] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 5-ci, 6-cı, 7-ci və 8-ci maddələrin adında və mətnində müvafiq hallarda "**əlillərin**" və "**əlillər**" sözlərindən sonra müvafiq olaraq "**və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların**" sözləri və "**və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar**" sözləri əlavə edilmişdir və 8-ci maddənin ikinci hissəsində "**əlil**" sözdündən sonra "**və ya 18 yaşınadək sağlamlıq imkanları məhdud**" sözləri əlavə edilmişdir.

[18] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə II fəsil yeni redaksiyada verilmişdir. Fəslin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

H. ƏLİLLİYİN QARŞISININ ALINMASI VƏ TİBBİ BƏRPA

Maddə 9. Əlilliyin qarşısının alınması

Əlilliyin qarşısının alınması irsi xəstəliklərin aradan qaldırılmasına, əhəlinin sağlam həyat tərzi, ekoloji təhlükəsizlik, zərərsiz əmək şəraiti, səmərəli qida maddələri ilə təmin olunmasına, xəstələrin vaxtında müalicəsinə yönəldilmiş kompleks tədbirləri özündə birləşdirir.

Əlilliyin qarşısının alınması üzrə tədbirlər sistemini respublikanın səhiyyə orqanları hazırlayırlar. həmin tədbirləri müəssisələr, idarələr və təşkilatlar səhiyyə müəssisələri və həm karlar təşkilatları ilə birlikdə həyata keçirirlər.

Maddə 10. Müəssisələr, idarələr və təşkilatlar tərəfindən orada işləyən vətəndaşların təhlükəsiz əmək şəraiti ilə təmin olunması

Mülkiyyət və təsərrüfatçılıq formalarından asılı olmayaraq müəssisələr, idarələr və təşkilatlar orada işləyən bütün vətəndaşları təhlükəsiz əmək şəraiti ilə təmin edir və onların əmək qabiliyyətinin aşağı düşməsinə, sağlamlığına yetirilmiş ziyanə görə qanunvericiliyə uyğun olaraq məsuliyyət daşıyır, müalicə və bərpa xərclərini öz öhdəsinə götürür.

Maddə 11. Tibbi bərpa

Tibbi bərpa — əlilliyə gətirib çıxaran xəstəliyin, fəsadların qarşısını almaq məqsədilə müxtəlif xəstəliklərin, xəsarətlərin, fiziki, əqli və başqa qüsurların müalicəsinə yönəldilmiş tədbirlər sistemidir.

Tibbi bərpanı tibbi-sanitariya xidməti və ixtisaslaşdırılmış bərpa mərkəzləri həyata keçirirlər.

Maddə 12. Tibbi peşə bərpası

Tibbi peşə bərpası əlilin yenidən əvvəlki, yaxud yeni peşədə əmək qabiliyyətinin qaytarılması məqsədilə zəifləmiş, yaxud itirilmiş funksiyasının bərpasına, peşə seçilməsinə və əlilin yeni peşəyə uyğunlaşdırılmasına yönəldilmişdir.

Maddə 13. Əlillərin fərdi bərpa proqramı

Əlillərin tibbi, peşə və sosial bərpası dövlət orqanları və əlillərin ictimai təşkilatları nümayəndələrinin iştirakı ilə tibbi-sosial ekspertizanın rəyi əsasında müəyyənləşdirilmiş fərdi bərpa proqramı üzrə həyata keçirilir.

Əlillərin fərdi bərpa proqramı bərpa tədbirlərinin, eyni zamanda sosial yardımın növlərinin konkret həcmi, növünü və keçirilmə müddətini müəyyən edir.

Fərdi bərpa proqramı elə bir sənəddir ki, müvafiq dövlət orqanları, eyni zamanda mülkiyyət və təsərrüfatçılıq formalarından asılı olmayaraq müəssisələr, idarələr və təşkilatlar tərəfindən hökmən icra edilməlidir.

Maddə 14. Əlillərə tibbi xidmət

~~Əlillərə dövlət tibb müəssisələrində büdcə vəsaiti hesabına pulsuz ixtisaslı tibbi xidmət göstərilməsinə zəmanət verilir.~~

~~Əlillər Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində müəyyən edilmiş qaydada ambulator poliklinika müəssisələrində və apteklərdə müstəsna xidmətdən istifadə etmək, eyni zamanda sanatoriya-kurort müalicəsi ilə ilk növbədə təmin olunmaq hüququna malikdirlər.~~

[\[19\]](#) 15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 10-cu maddədə "**Əlilləri Sosial Müdafiə Fondundan, tibbi sığorta fondundan, məşğulluq fondundan ayırmalar, habelə hüquqi və fiziki şəxslərin ianələri və digər qanuni mənbələrdən daxil olan vəsait**" sözləri "**Dövlət Sosial Müdafiə Fondu vəsaiti**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

22 oktyabr 2010-cu il tarixli **1097-IIIQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("**Azərbaycan**" qəzeti, **26 noyabr 2010-cu il, 259, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010-cu il, 11, maddə 949**) ilə 10-cu maddədə "**dövlət və yerli büdcələrdən, Dövlət Sosial Müdafiə Fondu**" sözləri "**dövlət büdcəsinin**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[20\]](#) 20 fevral 2001-ci il tarixli 90-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 3, maddə 145**) ilə 11-ci maddəyə ikinci hissə əlavə edilmişdir.

13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə II fəslin adında, 9-cu maddənin adında və mətnində, 10-cu maddənin adında və mətnində və 11-ci maddənin birinci hissəsində ismin müvafiq hallarında "**əlilliyin**" və "**əlillərin**" sözlərindən sonra ismin müvafiq hallarında "**uşaqların sağlamlıq imkanları məhdudluğunun**" və "**sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların**" sözləri əlavə edilmişdir.

[\[21\]](#) 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 13-cü maddənin adında "**əlilliyin**" sözü "**sağlamlıq imkanları məhdudluğunun**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[22\]](#) 30 aprel 2002-ci il tarixli 314-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 5, maddə 244**) ilə 13-cü maddəyə ikinci hissə əlavə edilmiş, əvvəlki ikinci hissə üçüncü hissə hesab edilmişdir.

[\[23\]](#) 15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 14-1-ci maddədən "**güzəştli şərtlərlə apteklərdən dərman almaq**" sözləri çıxarılmışdır.

[\[24\]](#) 23 noyabr 2001-ci il tarixli 219-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 736**) ilə 14-2-ci maddəsinin üçüncü hissəsi çıxarılmışdır. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:
Fərdi reabilitasiya proqramının müvafiq dövlət təşkilatları, eyni zamanda müəssisələr, idarələr və təşkilatlar tərəfindən icrası məcburidir.

[\[25\]](#) 30 sentyabr 2011-ci il tarixli **207-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("**Respublika**" qəzeti, **28 oktyabr 2011-ci il, 233; "Azərbaycan" qəzeti, 29 oktyabr 2011-ci il, 240; Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 10, maddə 882**) ilə 14-2-ci maddənin birinci hissəsinin birinci cümləsindən "**və reabilitasiya tədbirləri üzrə dövlət proqramına**" sözləri çıxarılmışdır.

[\[26\]](#) 30 aprel 2002-ci il tarixli 314-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 5, maddə 244**) ilə 14-2-ci maddəyə maddənin adında "**reabilitasiya müəssisələri**" sözlərindən sonra "**(mərkəzləri)**" sözü əlavə edilmiş və əvvəlki üçüncü hissə dördüncü hissə hesab edilmişdir.

[\[27\]](#) 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 15-ci maddənin adında, birinci, üçüncü və dördüncü hissələrində "**əlillərin**" sözlərindən sonra "**və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların**" sözləri əlavə edilsin, ikinci hissəsində "**əlil uşaqların və yeniyetmələrin**" sözləri "**sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların və 18 yaşından yuxarı əlillərin**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[28\]](#) 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("**Respublika**" qəzeti, **18 fevral 2011-ci il, 38, "Azərbaycan" qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71**) ilə 15-ci maddənin ikinci hissədə "**təlim-tərbiyəsini**" sözləri "**təhsilini**" sözü ilə, "**orta, texniki-peşə**" sözləri "**ümumi, ilk peşə-ixtisas**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[29\]](#) 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("**Respublika**" qəzeti, **18 fevral 2011-ci il, 38, "Azərbaycan" qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71**) ilə 15-ci maddənin üçüncü hissədə "**evdə tədris formasında və fərdi dərslər planları üzrə**" sözləri "**evdə təhsil və fərdi təhsil formalarında**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[30\]](#) 30 aprel 2002-ci il tarixli 314-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 5, maddə 244**) ilə 15-ci maddənin ikinci hissəsində "**fərdi reabilitasiya proqramına uyğun surətdə**" sözləri "**psixoloji-tibbi-pedaqoji və ya tibbi-sosial ekspert komissiyasının qərarına əsasən tədris proqramları üzrə məktəbəqədərə,**" sözləri ilə əvəz edilmiş, həmçinin beşinci hissə əlavə edilmişdir.

[\[31\]](#) 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 17-ci maddənin ikinci hissəsində "**əlilə**" sözü "**uşağa**" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[\[32\]](#) 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("**Respublika**" qəzeti, **18 fevral 2011-ci il, 38, "Azərbaycan" qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71**) ilə 18-ci maddənin adında və mətnində "**tərbiyəsi**" sözü "**təhsili**" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[\[33\]](#) 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("**Respublika**" qəzeti, **18 fevral 2011-ci il, 38, "Azərbaycan" qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71**) ilə 19-cu maddənin adında "**orta,**" sözü "**ümumi,**" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[\[34\]](#) 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Respublika” qəzeti, 18 fevral 2011-ci il, 38, “Azərbaycan” qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71) ilə 19-cu maddənin birinci hissədə **“orta,”** sözü **“ümumi,”** sözü ilə, hər iki halda **“tədris”** sözü **“təhsil”** sözü ilə əvəz edilmişdir.

[\[35\]](#) 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Respublika” qəzeti, 18 fevral 2011-ci il, 38, “Azərbaycan” qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71) ilə 19-cu maddənin ikinci hissədə **“texniki-peşə məktəblərinin, texnikumların və ali məktəblərin”** sözləri **“ilk peşə-ixtisas, orta ixtisas və ali təhsil müəssisələrinin”** sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[36\]](#) 30 aprel 2002-ci il tarixli 314-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 5, maddə 244**) ilə 19-cu maddənin üçüncü hissəsində **“reabilitasiya müəssisələrində”** sözlərindən sonra **“(mərkəzlərdə)”** sözü əlavə edilmişdir.

[\[37\]](#) 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Respublika” qəzeti, 18 fevral 2011-ci il, 38, “Azərbaycan” qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71) ilə 19-cu maddənin dördüncü hissədə hər iki halda **“tədris”** sözü **“təhsil”** sözü ilə əvəz edilmişdir.

[\[38\]](#) 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 19-cu maddənin altıncı hissəsi çıxarılmışdır.

[\[39\]](#) 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 19-cu maddənin yeddinci hissəsində **“əlif tələbələrə”** sözləri **“əlif və ya sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək tələbələrə, şagirdlərə”** sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[40\]](#) 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Respublika” qəzeti, 18 fevral 2011-ci il, 38, “Azərbaycan” qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71) ilə 19-cu maddənin səkkizinci hissədə **“ödənişli formada”** sözləri **“ödənişli əsaslarla”** sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[41\]](#) 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 19-cu maddənin doqquzuncu, onuncu və on birinci hissələri çıxarılmışdır.

[\[42\]](#) 30 aprel 2002-ci il tarixli 314-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 5, maddə 244**) ilə 20-ci maddədə **“daim qalan”** sözləri **“uzunmüddətli (21 gündən artıq) olan”** sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[43\]](#) 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Respublika” qəzeti, 18 fevral 2011-ci il, 38, “Azərbaycan” qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71) ilə 21-ci maddənin adında və birinci hissədə **“ixtisasının artırılması”** sözləri **“əlavə təhsili”** sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[44\]](#) 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Respublika” qəzeti, 18 fevral 2011-ci il, 38, “Azərbaycan” qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71) ilə 21-ci maddənin birinci hissədə **“ocqlarında”** sözü **“müəssisələrində”** sözü ilə əvəz edilmişdir.

30 sentyabr 2011-ci il tarixli **207-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Respublika” qəzeti, 28 oktyabr 2011-ci il, 233; “Azərbaycan” qəzeti, 29 oktyabr 2011-ci il, 240; Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 10, maddə 882) ilə 21-ci maddənin birinci hissəsinin birinci cümləsindən **“və əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası haqqında dövlət proqramına”** sözləri çıxarılmışdır.

[\[45\]](#) 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 21-ci maddənin birinci hissəsində **“fərdi bərpa proqramına”** sözlərindən sonra **“və əlillərin reabilitasiyası haqqında dövlət proqramına”** sözləri, **“təhsil ocqlarında”** sözlərindən sonra **“o cümlədən dövlət məşğulluq xidmətinin tədris mərkəzlərində”** sözləri əlavə edilmiş, eyni zamanda maddəyə birinci hissədən sonra ikinci hissə əlavə edilmişdir.

[\[46\]](#) 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Respublika” qəzeti, 18 fevral 2011-ci il, 38, “Azərbaycan” qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71) ilə 21-ci maddənin birinci hissədə **“ocqlarında”** sözü **“müəssisələrində”** sözü ilə əvəz edilmişdir.

[\[47\]](#) 21 dekabr 2010-cu il tarixli **38-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Respublika” qəzeti, 18 fevral 2011-ci il, 38, “Azərbaycan” qəzeti, 20 fevral 2011-ci il, 40, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 02, maddə 71) ilə 21-ci maddənin dördüncü hissədə **“ixtisasartırma”** sözü **“əlavə təhsil”** sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[48\]](#) 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 24-cü maddənin ikinci hissəsində ismin müvafiq hallarında **“əlilin”** sözündən sonra ismin müvafiq hallarında **“, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın”** sözləri əlavə edilmişdir və **“əlillik”** sözü **“sağlamlıq imkanlarının məhdudluğu”** sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[49\]](#) 25 aprel 1997-ci il tarixli 279-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 378**) ilə 24-cü maddənin üçüncü hissəsi yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi: **Müvafiq müəssisələrdə tibbi, peşə və sosial reabilitasiya keçən şəxsin bu müəssisələrdə olduğu müddətdən asılı olmayaraq müdiriyyətin təşəbbüsü ilə işdən azad edilməsinə yol verilmir.**

[50] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 25-ci maddənin birinci hissəsində "**Yerli hakimiyyət orqanları, müəssisələr (birliklər), idarələr və təşkilatlar Sosial Təminat Nazirliyinin orqanları**" sözləri "**Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, müəssisələr (birliklər), idarələr və təşkilatlar**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[51] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 25-ci maddənin ikinci hissəsi yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:
~~Əlillər cəmiyyətlərinin həmkarlar ittifaqları və sosial təminat orqanları ilə birlikdə əlillər üçün iş yerləri yaradılması, müəssisə və təşkilatlarda iş yerləri üzrə kvota müəyyən edilməsi barədə təklifləri yerli hakimiyyət orqanları təsdiq edirlər.~~

1 iyun 2004-cü il tarixli 679-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2004-cü il, 8, maddə 596**) ilə 25-ci maddənin ikinci hissəsində "**mövcud olan hər iyirmi beş iş yerindən biri əlillər üçün nəzərdə tutulur** " sözləri "**əlillər üçün qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada kvota müəyyən edilir**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[52] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 25-ci maddəyə ikinci hissəsindən sonra üçüncü hissə əlavə edilmiş və üçüncü, dördüncü və beşinci hissələr müvafiq olaraq dördüncü, beşinci və altıncı hissələr hesab edilmişdir.

[53] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 25-ci maddənin dördüncü hissəsindən "**ilin yekunlarına görə mənfəətlərindən**" sözləri çıxarılmış, "**minimum**" sözü "**respublika üzrə orta aylıq**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 25-ci maddənin dördüncü hissəsində "**əlilləri sosial müdafiə fonduna**" sözləri "**Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

22 oktyabr 2010-cu il tarixli **1097-IIIQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("**Azərbaycan**" **qəzeti, 26 noyabr 2010-cu il, 259, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2010-cu il, 11, maddə 949**) ilə 25-ci maddənin dördüncü hissəsində "**Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna**" sözləri "**dövlət büdcəsinə**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[54] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 25-ci maddənin beşinci hissəsindən "**kvota müəyyənləşdirilmiş**" sözləri çıxarılmışdır.

[55] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 25-ci maddənin altıncı hissəsi çıxarılmışdır.

[56] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 26-cı maddənin birinci hissəsində "**əlil**" sözündən sonra "**və ya 18 yaşınadək sağlamlıq imkanları məhdud**" sözləri əlavə edilmişdir.

[57] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 26-cı maddənin ikinci hissəsində "**həmin işçinin on illik əmək haqqı**" sözləri "**respublika üzrə orta aylıq əmək haqqının 120 misli**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 26-cı maddənin ikinci hissəsində "**əlilləri sosial müdafiə fonduna**" sözləri "**Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

25 aprel 1997-ci il tarixli 279-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 378**) ilə 26-cı maddənin ikinci hissəsində "**Göstərilən**" sözündən əvvəl "**Müəssisənin ləğv edilməsi halları istisna olmaqla**" sözləri əlavə edilmiş və "**(bağlaşması)**" sözü "**(kontraktı)**" sözü ilə əvəz edilmişdir.

22 oktyabr 2010-cu il tarixli **1097-IIIQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("**Azərbaycan**" **qəzeti, 26 noyabr 2010-cu il, 259, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2010-cu il, 11, maddə 949**) ilə 26-cı maddənin ikinci hissəsində və 49-cu maddədə "**Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna**" sözləri "**dövlət büdcəsinə**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[58] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 27-ci maddənin adı dəyişdirilmişdir. Əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:
~~Maddə 27. **Əlillərin əməyindən istifadə üçün ixtisaslaşdırılmış müəssisələrin, sexlərin və sahələrin yaradılması**~~

[59] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 27-ci maddəyə yeni ikinci, üçüncü və dördüncü hissələr əlavə edilmişdir.

[60] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Topplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 23-cü, 24-cü, 25-ci, 27-ci, 28-ci maddələrin adında və mətnində ismin müvafiq hallarında "**əlillərin**" sözündən sonra ismin müvafiq hallarında "**və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin**" sözləri əlavə edilmişdir.

[61] 10 oktyabr 1997-ci il tarixli 380-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1998-ci il, 1, maddə 16**) ilə 28-ci maddəsinin birinci hissəsinin ikinci cümləsi və ikinci hissəsi çıxarılmışdır. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:
Belə müəssisələrə, idarələrə və təşkilatlara mənfəət vergisinin 50 faizi məbləğində güzəşt verilir.
İşləyənlərin ümumi sayının (əvəzçilik üzrə işləyənlər nəzərə alınmadan) azı 50 faizinin əlillərdən ibarət olduğu müəssisə, idarə və təşkilat mənfəət vergisindən azad edilir.

[62] 23 noyabr 2001-ci il tarixli 219-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 736**) ilə 28-ci maddəsinin üçüncü hissəsindən "**güzəştli**" sözü çıxarılmışdır.

[63] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 28-ci maddənin dördüncü hissəsində "**Nazirlər Kabineti**" sözləri "**müvafiq icra hakimiyyəti orqanı**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[64] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə adında, birinci, ikinci və üçüncü hissələrdə ismin müvafiq hallarında "**əlillərin**" sözdündən sonra ismin müvafiq hallarında "**sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək işçilərin**" sözləri əlavə edilmişdir.

[65] 1 fevral 2010-cu il tarixli 951-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("**Azərbaycan**" qəzeti, **19 mart 2010-cu il, 62, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010-cu il, 03, maddə 171**) ilə 29-cu maddəsinin dördüncü hissəsində "**istirahət günləri və gecə vaxtı**" sözləri "**gecə vaxtı, istirahət, səsvərmə, iş günü hesab edilməyən bayram günləri və ümumxalq hüzn günü**" sözləri ilə, altıncı hissəsində "**azı bir təqvim ayı müddətində**" sözləri "**Azərbaycan Respublikasının əmək qanunvericiliyinə uyğun olaraq**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[66] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə beşinci və altıncı hissələrdə "**asılı olmayaraq**" sözlərindən sonra "**sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək işçilərə**" sözləri əlavə edilmişdir.

[67] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə yeddinci hissədə "**II qrup əlillər**" sözlərindən sonra "**və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək işçilər**" sözləri əlavə edilmişdir.

[68] 25 aprel 1997-ci il tarixli 279-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 378**) ilə 29-cu maddənin səkkizinci hissəsinin ikinci cümləsi yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

İşçilərin sayı və ya ştatı ixtisar edilərkən ixtisas dərəcəsi bərabər olduqda əlillərin işdə saxlanmaq üçün üstünlük hüququ vardır.

18 may 2004-cü il tarixli 652-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2004-cü il, 7, maddə 507**) ilə 29-cu maddəsinin səkkizinci hissəsinin birinci cümləsi çıxarılmışdır. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

İş qəbul zamanı əlillər üçün sınaq müəyyən edilmir.

[69] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə səkkizinci hissədə "**əlil**" sözdündən sonra "**18 yaşınadək sağlamlıq imkanları məhdud**" sözləri əlavə edilmişdir, doqquzuncu hissədə "**II qrup əlillərin**" sözlərindən sonra "**və ya sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin**" sözləri əlavə edilmişdir.

[70] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 30-cu maddədə "**yerli hakimiyyət orqanları**" sözləri "**müvafiq icra hakimiyyəti orqanları**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 30-cu maddənin adında və mətnində və 30 -1-ci maddənin mətnində "**əlillərin**" sözdündən sonra "**və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin**" sözləri əlavə edilmişdir.

[71] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 30-1-ci maddə əlavə edilmişdir.

[72] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 31-ci maddədə "**dövlət hakimiyyəti və idarəetmə**" sözləri "**icra hakimiyyəti**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[73] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 33-cü maddənin birinci hissəsində "**icra hakimiyyəti orqanları, nazirliklər, dövlət komitələri, baş idarələr**" sözləri "**Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[74] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə adında "**əlillərin**" sözdündən sonra "**sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların**" sözləri əlavə edilmişdir, birinci hissədə "**əlil**" sözdündən sonra "**sağlamlıq imkanları məhdud uşağı**" sözləri və "**əlillərin**" sözdündən sonra "**sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların**" sözləri əlavə edilmişdir, ikinci hissədə "**əlillər**" sözdündən sonra "**sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar**" sözləri əlavə edilmişdir, üçüncü hissədə "**əlillərin**" sözdündən sonra "**sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların**" sözləri və "**əlilliyin**" sözdündən sonra "**18 yaşınadək sağlamlıq imkanları məhdudluğunun**" sözləri əlavə edilmişdir, dördüncü hissədə "**əlilin**" sözdündən sonra "**sağlamlıq imkanları məhdud uşağın**" sözləri və "**onun**" sözdündən sonra "**uşağın valideynlərinin və ya qəyyunlarının (himayəçilərinin)**" sözləri əlavə edilmişdir və beşinci hissədə "**I qrup əlillərə, habelə müharibə əlillərinə**" sözləri "**I qrup əlillərə, müharibə əlillərinə, habelə sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinə**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[75] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 34-cü maddənin ikinci və beşinci hissələrdə "**yerli hakimiyyət**" sözləri "**müvafiq icra hakimiyyəti**" sözləri ilə, üçüncü hissədə "**yerli hakimiyyət**" sözləri "**icra hakimiyyəti**" sözləri ilə əvəz edilmiş, beşinci hissədə isə "**I qrup əlillərə**" sözlərindən sonra "**habelə müharibə əlillərinə**" sözləri əlavə edilmişdir.

[76] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 35-ci maddənin birinci hissəsində **“Yerli hakimiyyət və idarəetmə”** sözləri **“Müvafiq icra hakimiyyəti”** sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[77] 5 mart 2010-cu il tarixli **971-IIIQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**“Azərbaycan” qəzeti, 18 aprel 2010-cu il, 82, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010-cu il, 04, maddə 275**) ilə 35-ci maddəyə üçüncü hissə əlavə edilmişdir.

[78] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 36-cı maddənin adında **“əlillərin”** sözündən sonra, birinci cümləsində **“I və II qrup əlillərin”** sözlərindən sonra **“, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinin”** sözləri, ikinci cümləsində **“I və II qrup əlillərə”** sözlərindən sonra **“, sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinə”** sözləri əlavə edilmişdir.

[79] 15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 36-cı maddənin mətni yeni redaksiyada redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

~~1990-cı ilin 19-20 yanvar Bakı hadisələrində, Azərbaycan dövlətinin ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiyaya quruluşunun müdafiəsi zamanı əlil olan hərbiçilərin və mülki şəxslərin, müharibə əlillərinin, onlarla bərabər tutuluların, Çernobıl əlillərinin, digər kateqoriyalardan olan I və II qrup əlillərin növbədənəknar telefon çəkdirmək hüququ vardır.~~

~~1990-cı ilin 19-20 yanvar Bakı hadisələrində, Azərbaycan dövlətinin ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiyaya quruluşunun müdafiəsi zamanı əlil olan hərbiçilərə və mülki şəxslərə, müharibə əlillərinə, onlara bərabər tutululara, Çernobıl əlillərinə və I qrup işləməyən əlillərə telefon pulsuz, digər kateqoriyalardan olan I və II qrup əlillərə 50 faiz güzəştlə çəkilir. Bu bənddə göstərilən kateqoriyadan olan bütün əlillər telefondan istifadə haqqının 50 faizini ödəyirlər.~~

~~I qrup əlillər radio xətlərindən pulsuz istifadə edirlər. I və II qrup gözdən şikəst əlillər 4 kq. qədər bağlamaları (banderollar) respublika daxilində və xaricə pulsuz göndərilir.~~

~~Əlillərin ictimai təşkilatlarının qəzet və jurnalları pulsuz yayılır.~~

[80] 22 oktyabr 2010-cu il tarixli **1097-IIIQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**“Azərbaycan” qəzeti, 26 noyabr 2010-cu il, 259, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010-cu il, 11, maddə 949**) ilə 37-ci maddənin birinci hissəsində **“Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun hesabına”** sözləri **“dövlət büdcəsinə”** sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[81] 15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 37-ci maddənin birinci abzasında **“Əlilləri Sosial Müdafiə Fondunun”** sözləri **“Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun”** sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[82] 15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 39-cu maddənin 2-ci cümləsi çıxarılmışdır. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

~~Yardım Azərbaycan Respublikasının müvafiq dövlət orqanlarının və əlilləri sosial müdafiə fondunun vəsaiti hesabına göstərilir.~~

[83] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 40-cı maddənin adında və ikinci hissəsində **“əlillə”** sözündən sonra **“, sağlamlıq imkanları məhdud uşağa”** sözləri, birinci hissəsində **“əlillərə”** sözündən sonra **“, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara”** sözləri əlavə edilmişdir.

[84] 15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 40-cı maddənin birinci hissəsi yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

~~Əlillə texniki və ya başqa vasitə fərdi reabilitasiya proqramına uyğun olaraq pulsuz və ya güzəştli şərtlərlə verilir.~~

[85] 15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 40-cı maddənin üçüncü hissəsi çıxarılmışdır.

[86] 15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 41-ci maddənin birinci hissəsi yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

~~Müharibə əlilləri və onlara bərabər tutulan şəxslər respublikadaxili (şəhərlərarası) bütün nəqliyyat növlərindən (taksidən başqa) ildə bir dəfə pulsuz, bundan sonra il ərzində 50 faiz güzəştə istifadə edirlər.~~

[87] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 41-ci maddənin ikinci hissəsində **“I və II qrup əlillər”** sözlərindən sonra **“habelə III qrup müharibə əlilləri”** sözləri əlavə edilmişdir.

13 iyun 1997-ci il tarixli 320-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 6, maddə 452**) ilə 41-ci maddənin birinci və ikinci hissələri yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

~~Müharibə əlilləri və onlara bərabər tutulan şəxslər ildə bir dəfə Azərbaycan Respublikasının hüdudları daxilində hava, dəmiryol və su nəqliyyatından pulsuz istifadə etmək hüququna malikdirlər.~~

~~I və II qrup əlillər, habelə III qrup müharibə əlilləri respublikadaxili (şəhərlərarası) bütün nəqliyyat növlərindən (taksidən başqa) 50 faiz güzəştə istifadə edirlər.~~

15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 41-ci maddənin ikinci hissəsi çıxarılmışdır. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

~~Müharibə əlilləri və onlara bərabər tutulan şəxslər şəhərdaxili və şəhərotərfi nəqliyyatdan (taksidən başqa) pulsuz istifadə edirlər.~~

[88] 13 iyun 1997-ci il tarixli 320-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 6, maddə 452**) ilə 41-ci maddənin üçüncü və dördüncü hissələri çıxarılmışdır. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

~~Əlillər şəhərdaxili və şəhərotərfi nəqliyyatdan (taksidən başqa) pulsuz istifadə edirlər.~~

~~Göstərilən güzəştlər I qrup əlili, habelə əlil uşağı müşayiət edən şəxsə də şamil edilir.~~

[\[89\]](#) 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 41-ci maddənin adında və ikinci hissəsində “**əlillərə**” sözündən sonra “, **sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara**” sözləri əlavə edilmişdir.

[\[90\]](#) 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə Qanuna 41-1-ci maddə əlavə edilmişdir.

13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 41-1-ci maddədə “**əlillərin**” sözündən sonra “, **sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək şəxslərin**” sözləri əlavə edilmişdir.

[\[91\]](#) 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 42-ci maddənin ikinci hissəsindən “, **əlil uşaqlar**” sözləri çıxarılmışdır, “**II qrup əlillər**” sözlərindən sonra və üçüncü hissəsində “**əlillər**” sözündən sonra “, **sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar**” sözləri əlavə edilmişdir.

[\[92\]](#) 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 42-ci maddənin birinci, ikinci və üçüncü hissələrdə “**Qarabağın dağlıq hissəsində və Ermənistanla həmsərhəd rayonlarda münaqişə zamanı əlil olanlar**” sözləri “**Azərbaycan dövlətinin ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiyaya quruluşunun müdafiəsi zamanı əlil olan hərbiçilər və mülki şəxslər**” sözləri ilə əvəz edilmiş, ikinci hissədən “**Əfqanıstanda xidmətlə əlaqədar əlil olmuş şəxslər**” sözləri çıxarılmışdır.

15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 42-ci maddə yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

Maddə 42. Dərman preparatları və protezlər ilə təminat

1990-cı ilin 19-20 yanvar Bakı hadisələrində, Azərbaycan dövlətinin ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiyaya quruluşunun müdafiəsi zamanı əlil olan hərbiçilər və mülki şəxslər, müharibə əlilləri, onlara bərabər tutulanlar, Çernobıl əlilləri, əlil uşaqlar və I dərəcəli əlillər dərman preparatları ilə pulsuz təmin edilirlər. İkinci dərəcəli əlillərə dərman preparatları 50 faiz güzəştə satılır.

1990-cı ilin 19-20 yanvar Bakı hadisələrində, Azərbaycan dövlətinin ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiyaya quruluşunun müdafiəsi zamanı əlil olan hərbiçilər və mülki şəxslər, müharibə əlilləri, Çernobıl əlilləri və I qrup əlillər üçün diş protezləri (qiymətli metallardan hazırlanan protezlər istisna edilməklə) pulsuz hazırlanırlar və pulsuz təmir olunur.

1990-cı ilin 19-20 yanvar Bakı hadisələrində, Azərbaycan dövlətinin ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiyaya quruluşunun müdafiəsi zamanı əlil olan hərbiçilər və mülki şəxslər, müharibə əlilləri, 16 yaşınadək əlil uşaqlar, əlil tələbələr, ümumi səbəbdən və uşaqlıqdan əlil olub işləməyən şəxslər, hərbi xidmət əlilləri, büdcədən maliyyələşdirilən idarə və təşkilatlarda işləyən əlillər protez-ortopediya məmulatı, əlil kreslo və veloarabaları, reabilitasiya vasitələri ilə pulsuz təmin edilirlər.

Əlillər eşitmə və tiflotexniki vasitələr ilə pulsuz təmin edilirlər.

[\[93\]](#) 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə adında, ikinci-beşinci hissələrdə, altıncı hissənin birinci cümləsində ismin müvafiq hallarında “**əlillərə**” sözündən sonra ismin müvafiq hallarında “, **sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinə**” sözləri əlavə edilmişdir və birinci və altıncı hissələrdə ismin müvafiq hallarında “**I qrup əlillərə**” sözlərindən sonra ismin müvafiq hallarında “, **sağlamlıq imkanları məhdud uşağın ailələrinə**” sözləri əlavə edilmişdir.

[\[94\]](#) 30 aprel 2002-ci il tarixli 314-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 5, maddə 244**) ilə 43-cü maddənin üçüncü hissəsində “**reabilitasiya müəssisələrinin**” sözlərindən sonra “(**mərkəzlərin**)” sözü əlavə edilmişdir.

[\[95\]](#) 4 mart 2011-ci il tarixli **85-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“**Respublika**” qəzeti, **22 aprel 2011-ci il, 82**, **Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2011-ci il, 4, maddə 260**) ilə 43-cü maddəsinin altıncı hissəsinə yeni məzmununda üçüncü cümlə əlavə edilmişdir.

[\[96\]](#) 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 43-cü maddənin üçüncü hissəsi çıxarılmış və dördüncü, beşinci, altıncı, yeddinci və səkkizinci hissələr müvafiq olaraq üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı və yeddinci hissələr hesab edilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

I və II qrup əlillərə yaşadıqları dövlət və ictimai mənzil fonduna məxsus mənzilləri pulsuz olaraq şəxsi mülkiyyətə keçirmək hüququ verilir.

Adıçəkilən qanunla həmçinin 43-cü maddənin üçüncü hissəsində “**yerli hakimiyyət**” sözləri “**müvafiq icra hakimiyyəti**” sözləri ilə, altıncı hissəsində isə “**I qrup əlillər**” sözlərindən sonra “**habelə II və III qrup müharibə əlilləri**” sözləri əlavə edilmiş, eyni zamanda yeddinci hissənin sonuncu cümləsi yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

Müharibə əlilləri, onlara bərabər tutulanlar və I qrup işləməyən əlillər ev kirayəsi verməkdən azaddırlar.

13 iyun 1997-ci il tarixli 320-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 6, maddə 452**) ilə 43-cü maddənin yeddinci hissəsinin birinci cümləsi çıxarılmış, ikinci cümlə isə yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

I və II qrup əlillər mənzil-kommunal xidmətləri haqqının 50 faizini, III qrup əlillər isə 75 faizini ödəyirlər. Müharibə əlilləri, I qrup işləməyən əlillər, əlil uşaqlar ailə başçısı olmayan ailələr, iki və daha çox əlil uşağı olan ailələr ev kirayəsi, kommunal xidmətlər (istilik, qaz, enerji, su və s.) haqqını ödəməkdən azaddırlar.

15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 42-ci maddə yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

Müharibə əlilləri və onlara bərabər tutulan şəxslər ev kirayəsi, kommunal xidmətlər (istilik, qaz, enerji, su və s.) haqqını ödəməkdən azaddırlar. I qrup işləməyən əlillər və müharibə əlilləri xüsusi mülkiyyət əsasında mənzil və ya fərdi ev alarkən, yaxud dəyişdirərkən notariat əməliyyatları dövlət rüsumu ödənilmədən aparılır.

[\[97\]](#) 15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 44-cü maddənin ikinci və üçüncü hissələri çıxarılmışdır. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

Bu məqsədlə dövlət əlillərə ərzaq və sənaye mallarının satışı üzrə xüsusi mağazalar, bölmələr, şöbələr yaradır, yüksək tələbat olan malların alınması üçün sifariş stolları, xüsusi uçot təşkil edir.

Ərzaq və sənaye mallarının bir hissəsini dövlət güzəştli şərtlərlə əlillərə satılmaq üçün məqsədli təyinatı üzrə yönəldir.

[\[98\]](#) 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 44-cü maddənin dördüncü hissəsində “**yerli hakimiyyət**” sözləri “**müvafiq icra hakimiyyəti**” sözləri ilə, beşinci

hissəsində “Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti” sözləri “**müvafiq icra hakimiyyətin orqanı**” sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[99] 30 aprel 2002-ci il tarixli 316-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 5, maddə 246**) ilə 45-ci maddənin birinci hissəsinə ikinci cümlə əlavə edilmişdir.

[100] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 45-ci maddənin birinci hissəsinin birinci cümləsində və ikinci hissəsində “**əlillərə**” sözdündən sonra “, **sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara**” sözləri, üçüncü hissəsində “**asılı olmayaraq**” sözlərindən sonra “, **sağlamlıq imkanları məhdud uşağa**” sözləri əlavə edilmişdir.

[101] 7 fevral 1997-ci il tarixli 243-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 4, maddə 305**) ilə 45-ci maddəyə yeni 4-cü hissə əlavə edilmişdir.

21 dekabr 2010-cu il tarixli **37-IVQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“**Azərbaycan**” qəzeti, 19 fevral 2011-ci il, 39, **Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010-cu il, 02, maddə 70**) ilə 45-ci maddənin dördüncü hissəsində “**HİV-lə yoluxmuş yetkinlik yaşına çatmayanların valideynlərindən birinə, yaxud onların qanuni nümayəndəsinə yoluxmuş şəxsə**” sözləri “**İnsanın immun çatışmazlığı virusu ilə yaşayan yetkinlik yaşına çatmayanların valideynlərindən birinin və ya digər qanuni nümayəndəsinin həmin şəxsə**” sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[102] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 46-cı maddənin ikinci hissəsində “**əlilin**” sözdündən sonra “, **sağlamlıq imkanları məhdud uşağın**” sözləri əlavə edilmişdir, üçüncü hissəsində “**əlil**” sözü “, **sağlamlıq imkanları məhdud**” sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[103] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 46-cı maddənin ikinci hissəsində “**yerli dövlət**” sözləri “**müvafiq icra**” sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[104] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 16-cı, 17-ci, 18-ci və 20-ci maddələrin adında və mətnində, 19-cu maddənin üçüncü və dördüncü hissələrində, 42-ci maddənin ikinci hissəsində, 46-cı maddənin üçüncü hissəsində ismin müvafiq hallarında “**əlil uşaqları**” sözləri ismin müvafiq hallarında “**sağlamlıq imkanları məhdud uşaqları**” sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[105] 6 mart 2007-ci il tarixli **260-IIIQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2007-ci il, 5, maddə 401**) ilə 46-cı maddənin **dördüncü** hissəsi yeni redaksiyada verilmişdir,

[106] 6 mart 2007-ci il tarixli **260-IIIQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2007-ci il, 5, maddə 401**) ilə **beşinci və altıncı** hissələr çıxarılmışdır, yeddinci hissə beşinci hissə hesab edilmişdir. əvvəlki redaksiyada deyilirdi:
Əlillər üçün internat evlərdə (pansionatlarda) yaşayan tənha pensiyaçıların pensiyası ilə internat evdə (pansionatda) saxlanma dəyəri arasında fərq təyin edilmiş pensiyanın 25 faizindən və yaşa görə minimum pensiyanın 20 faizindən az olmayaraq ödənilir.

[107] 30 aprel 2002-ci il tarixli 316-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 5, maddə 246**) ilə 46-cı maddəyə altıncı hissə əlavə edilmiş və əvvəlki altıncı hissə yeddinci hissə hesab edilmişdir.

[108] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 47-ci maddənin adında və mətnində “**yerli hakimiyyət**” sözləri “**müvafiq icra hakimiyyəti**” sözləri ilə əvəz edilmişdir.

15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 47-ci maddənin mətni yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanları müvafiq büdcələrin vəsaiti hesabına və özlərinin səlahiyyəti daxilində əlillərin dövlət pensiyalarının bütün növləri üzərinə əlavə haqlar, onlara tibbi xidmət, yaşayış sahəsinin, kommunal xidmətlərin haqqını, ictimai nəqliyyatda gediş-gəliş haqqını ödəməkdə güzəştlər, fərdi hərəkət vasitələrinin, yanacaqın, yeyinti məhsullarının, paltarın, ayaqqabının və əlillər üçün zəruri olan digər malların dəyərini ödəməkdə güzəştlər müəyyən edə bilər, habelə əlillərin spesifik tələbatının ödənilməsinə və yaşayış səviyyəsinin yüksəldilməsinə yönəldilən başqa qərarlar qəbul edə bilərlər.

[109] 13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 48-ci maddənin adında və mətnində ismin müvafiq hallarında “**əlillərin**” sözdündən sonra ismin müvafiq hallarında “, **sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək işçilərin**” sözləri əlavə edilmişdir.

[110] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 49-cu maddədən “**pensiya fondunun, sosial sığorta fondunun**” sözləri çıxarılmışdır.

15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 49-cu maddədə “**əlilləri sosial müdafiə fonduna**” sözləri “**Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna**” sözləri ilə əvəz edilmişdir.

9 mart 2004-cü il tarixli 603-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2004-cü il, 4, maddə 202**) ilə 49-cu maddəsində “**respublika və yerli**” sözləri “**dövlət büdcəsinin və bələdiyyələr tərəfindən yerli**” sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[111] 11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 50-cı maddənin ikinci hissəsində “**ictimai təşkilatlar haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi**” sözləri “**ictimai birliklər haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu**” sözləri ilə əvəz edilmişdir.

10 iyun 2005-ci il tarixli 925-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2005-ci il, 8, maddə 684**) ilə 50-cı maddənin ikinci hissəsində “**İctimai birliklər haqqında**” Azərbaycan Respublikasının Qanunu” sözləri “**müvafiq qanunvericilik**” sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[112\]](#)

11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 51-ci maddənin dördüncü hissəsi çıxarılmış və beşinci və altıncı hissələr müvafiq olaraq dördüncü və beşinci hissələr hesab edilmiş, 51-ci maddənin beşinci hissəsində "**yerli hakimiyyət**" sözləri "**müvafiq icra hakimiyyəti**" sözləri ilə əvəz edilmişdir. 51-ci maddənin dördüncü hissəsinin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

Əzllərin respublika orqanlarının şəxsində əlillərin ictimai təşkilatları Azərbaycan Respublikasının Ali Sovetində qanunvericilik təşəbbüsü hüququna malikdirlər.

[\[113\]](#)

22 noyabr 2002-ci il tarixli 382-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2002-ci il, 12, maddə 706**) ilə 52-ci maddəsinin birinci hissəsi yeni redaksiyada verilmişdir.

əvvəlki redaksiyada deyilirdi:

Əlillərin ictimai təşkilatları dövlət sosial müdafiə fonduna ayrımalardan azad olunurlar.

[\[114\]](#)

23 noyabr 2001-ci il tarixli 219-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 736**) ilə 52-ci maddəsinin adında "**vergi**" sözü "**haqq**" sözü ilə əvəz edilmişdir.

18 avqust 1995-ci il tarixli 1085 nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Ali Sovetinin Məlumatı, 1995-ci il, 17-18, maddə 285**) ilə 52-ci maddənin ikinci hissəsinə "**neçə faizinin əlil olmasından asılı olmayaraq yarandığı vaxtdan 5 il ərzində**" sözlərindən sonra və üçüncü hissəsinə "**azı 50 faizi əlillərdən ibarətdirsə, onlar yarandığı vaxtdan 5 il keçdikdən sonra da**" sözlərindən sonra "**Azərbaycan Respublikasının ərazisində göstərdiyi fəaliyyət üzrə**" sözləri əlavə edilmişdir.

13 iyun 1997-ci il tarixli 320-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 6, maddə 452**) ilə 52-ci maddəsinin ikinci və üçüncü hissələri çıxarılmışdır. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

Əlillərin ictimai təşkilatları yanında təşkil olunmuş müəssisələr, kooperativlər, idarələr, təşkilatlar və başqa istehsalat obyektləri işçilərinin neçə faizinin əlil olmasından asılı olmayaraq yarandığı vaxtdan 5 il ərzində Azərbaycan Respublikasının ərazisində göstərdiyi fəaliyyət üzrə hər cür vergi və rüsumlardan, o cümlədən dövlət sosial müdafiə fonduna ayrımalardan azad edirlər.

Əlillərin ictimai təşkilatlarının müəssisələrində, idarələrində və təşkilatlarında sənaye istehsal heyəti sayının azı 50 faizi əlillərdən ibarətdirsə, onlar yarandığı vaxtdan 5 il keçdikdən sonra da Azərbaycan Respublikasının ərazisində göstərdiyi fəaliyyət üzrə mənfəət vergisindən və dövlət büdcəsinə keçirilən rüsumlardan, o cümlədən dövlət sosial müdafiə fonduna ayrımalardan azad olunurlar.

15 noyabr 2001-ci il tarixli 214-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 731**) ilə 52-ci maddənin üçüncü hissəsində "**rabitə (şəhərlərarası və beynəlxalq danışıqlar istisna olmaqla) və kommunal xidmətini**" sözləri çıxarılmışdır.

[\[115\]](#)

11 aprel 1997-ci il tarixli 258-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 5, maddə 356**) ilə 54-cü maddənin ikinci hissəsində "**yerli hakimiyyət**" sözləri "**müvafiq icra hakimiyyəti**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[116\]](#)

5 mart 2010-cu il tarixli **971-IIIQD** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("**Azərbaycan**" qəzeti, **18 aprel 2010-cu il, 82, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010-cu il, 04, maddə 275**) ilə 55-ci maddənin ikinci hissəsində "**para-olimpiya**" sözləri "**paralimpiya, deflimpiya və xüsusi olimpiya**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[117\]](#)

13 iyun 2008-ci il tarixli 648-IIIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008-ci il, 7, maddə 602**) ilə 14-cü, 14-1-ci, 19-cu, 21-ci, 32-ci, 33-cü, 35-ci, 37-ci, 38-ci, 44-cü, 46-cı, 47-ci, 50-ci - 55-ci maddələrin adında və mətnində, 14-2-ci, 31-ci və 39-cu maddələrin mətnində, III, V, VI və VII fəsillərin adında ismin müvafiq hallarında "**əlillərin**" sözündən sonra ismin müvafiq hallarında "**və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların**" sözləri əlavə edilmişdir.

[\[118\]](#)

18 avqust 1995-ci il tarixli 1085 nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının Ali Sovetinin Məlumatı, 1995-ci il, 17-18, maddə 285**) ilə 55-ci maddənin dördüncü hissəsi yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

Əlillər təşkilatları beynəlxalq iqtisadi ticarət əlaqələrində gömrük və başqa dövlət rüsumlarından azad edilir və əldə edilmiş gəlir (valyuta) tamamilə cəmiyyətlərin öz hesablarında qalır.

26 mart 1996-cı il tarixli 47-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1997-ci il, 2, maddə 81**) ilə 55-ci maddənin dördüncü hissəsi təzədən yeni redaksiyada verilmişdir. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqdimatına əsasən Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin təsdiq etdiyi siyahıda nəzərdə tutulmuş mallar üzrə gömrük idxal rüsumları və əlavə dəyər vergisi istisna olmaqla, əlillərin ictimai təşkilatları və onların yanında təşkil edilmiş müəssisələr, kooperativlər, idarələr, təşkilatlar və başqa istehsalat obyektləri beynəlxalq iqtisadi ticarət əlaqələrində gömrük və başqa dövlət rüsumlarından, əlavə dəyər vergisindən azad edilir və əldə olunmuş gəlir (valyuta) tamamilə onların sərəncamında qalır.

10 oktyabr 1997-ci il tarixli 380-IQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 1998-ci il, 1, maddə 16**) ilə 55-ci maddəsinin dördüncü hissəsindən "**və əlavə dəyər vergisi**", "**vergilərdən və**" sözləri çıxarılmışdır.

23 noyabr 2001-ci il tarixli 219-IIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik toplusu, 2001-ci il, 12, maddə 736**) ilə 55-ci maddəsinin dördüncü hissəsi çıxarılmışdır. Maddənin əvvəlki redaksiyasında deyilirdi:

İxrac və idxal əməliyyatları üzrə gömrük rüsumları istisna olmaqla, əlillərin ictimai təşkilatları və onların yanında təşkil edilmiş müəssisələr, kooperativlər, idarələr, təşkilatlar və başqa hüquqi şəxslər xarici ölkələrlə iqtisadi ticarət əlaqələrində digər rüsumlarından azaddırlar.